Bokprovning på Svenska barnboksinstitutet: En dokumentation

Årgång 2013: 12 mars–24 april 2014

© Svenska barnboksinstitutet (Sbi)
Odengatan 61, 113 22 STOCKHOLM
tel 08–54 54 20 50
e-post: info@sbi.kb.se
www.sbi.kb.se
Får citeras om källan anges.

ISSN 1652-5566

Svenska barnboksinstitutets översikt – inget kvalitetsurval

Ambitionen med Svenska barnboksinstitutets Bokprovning är inte att ge en definitiv bild av utgivningen, inte heller att ge definitiva svar på alla de intressanta frågeställningar som en mycket omfattande läsning ger vid handen. Inte heller har, förutom vad gäller de statistiska uppgifterna, kartläggningen vetenskapliga anspråk. Förhoppningsvis kan kommande forskningsprojekt undersöka och definiera avgörande förändringar inom barn- och ungdomsboksutgivningen på flera olika områden med stöd av Svenska barnboksinstitutets Bokprovning. De böcker som omtalas i översikten är inte mer kvalitativa eller mer konstnärliga än böcker som inte omnämns. Översikten utgör därför inget generellt kvalitetsurval. Samtliga uppgifter gällande omnämnda böcker, inklusive förlag och eventuell översättare i detta dokument, finns i den avslutande litteraturförteckningen.

Svenska barnboksinstitutets utställning visar hela utgivningen

Hela den samlade utgivningen av barn- och ungdomsböcker i Sverige utgivna 2013 exponeras i Svenska barnboksinstitutets bibliotek från den 12 mars till och med den 24 april. Böckerna är i stort grupperade såsom denna dokumentation är disponerad. Utställningen ger den intresserade en unik möjlighet att även se böcker som säljs på varuhus och via andra försäljningskanaler än bokhandlare och som sällan finns på biblioteken.

Begreppsförklaring

Sbi använder nio huvudkategorier för att dela in den barnlitterära utgivningen. De är:

- Bilderböcker
- Kapitelböcker
- Mellanåldersböcker
- Ungdomsböcker
- Faktaböcker
- Poesi
- Samlingar
- Sångböcker
- Dramatik

Huvudkategorierna är en blandning av genre- form- och åldersindelning enligt följande:
Bilderböcker vänder sig oftast till barn upp till sex år. Minst hälften av en bilderbok utgörs av illustrationer, som är jämnt fördelade. Vissa bilderböcker är emellertid åldersöverskridande.
Kapitelböcker utgör litteratur för åldern sex och nio år och är oftast rikt illustrerade textböcker.
Mellanåldersböcker vänder sig till barn och ungdomar mellan ungefär nio och tolv år. I andra sammanhang kan mellanåldersböcker kallas slukarböcker.
Ungdomsböckernas målgrupp börjar vid cirka tolv år och fortsätter upp till vuxenromanerna. Gränsen mellan ungdomsroman och vuxenroman blir allt svårare att dra, en för läsarna förmodligen god utveckling. För att hitta de ungdomsböcker som vänder sig till de äldre ungdomarna har en underkategori införts, Unga vuxna.

Innehåll

Bokprovning årgång 2013 ... 5
2013 års tydligaste trend: ensamhet och utanförskap ... 5
Misär och sociala problem ... 7
Kön och sexualitet ... 8
Övernaturliga varelser ... 9
Sporten framför andra: fotboll ... 9
Sociala medier och virtuella världar ... 9
Lättläst ... 10
Översättningar och representation av andra kulturer ... 10
Genomgång genre för genre ... 11
Bilderböcker ... 11
Kapitelböcker ... 13
Mellanåldersböcker ... 14
Ungdomsböcker ... 15
Poesi, sångböcker och dramatik ... 16
Böcker som leksaker och leksaker som böcker ... 16
Faktaböcker ... 17
Tecknade serier ... 18
Samlingar ... 19
Återutgivning ... 19
Litteraturlista ... 21
Statistikbilaga ... 27
Totala utgivningen ... 28
Tabell 1. Totala utgivningen av barn- och ungdomsböcker ... 28
Diagram 1. Totala utgivningen av barn- och ungdomsböcker ... 28
Svenska och översatta barn- och ungdomsböcker ... 29
Tabell 2. Totala utgivningen av svenska barn- och ungdomsböcker ... 29
Tabell 3. Totala utgivningen av översatta barn- och ungdomsböcker ... 29
Diagram 2. Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2000-2013 ... 30
Diagram 3. Fördelning mellan svenska och översatta barn- och ungdomsböcker ... 30
Förstaupplagor ... 31
Tabell 4. Svenska barn- och ungdomsböcker ... 31
Tabell 5. Översatta barn- och ungdomsböcker ... 31
Diagram 4. Svenska och översatta, de största kategorierna ... 32
Översättningar ... 33
Tabell 6. Språk varifrån översättningarna gjorts ... 33

Diagram 5. Språk varifrån översättningar gjorts, de största språken 33
Återutgivning av barn- och ungdomsböcker 34
Tabell 7. Svensk återutgivning 34
Tabell 8. Översatt återutgivning 34
Diagram 6. Fördelning mellan förstaupplagor och återutgivning 35
Upphovspersoner 36
Tabell 9. Upphovspersoners kön i svenska förstaupplagor 36
Tabell 10. Upphovspersoners kön i översatta förstaupplagor 36
Huvudpersoner i förstaupplagor 37
Tabell 11. Huvudpersoners kön i svenska förstaupplagor 37
Tabell 12. Huvudpersoners kön i översatta förstaupplagor 37
Ämnesord 39
Program 40
Föreläsningar 40

Bokprovning årgång 2013

År 2013 gavs det ut totalt 1770 barn- och ungdomsböcker i Sverige, vilket är en ökning med nio titlar (0,5 procent) i jämförelse med 2012. Vi ser också att utgivningen av svenska original ökar markant på bekostnad av det översatta, en utveckling som påbörjades 2011. Hela 59 procent av utgivningen var inhemsk 2013, vilket historiskt sett är en mycket hög andel. Sedan Svenska barnboksinstitutet (Sbi) under 1990-talet började ta fram årlig statistik över utgivningen har översättningarna i stort sett genomgående varit fler än de svenska originalen. Vi måste gå tillbaka till tidigt 1950-tal för att hitta en motsvarighet. Orsaken till svängningen är troligen delvis ekonomisk. Kanske är det så att förlagen hellre tecknar avtal direkt med svenska upphovspersoner eftersom de då slipper initiala rättighets- och översättningkostnader? I en tid då författarna själva ofta finns med vid lanseringen av böckerna kanske det också underlättar med svenska upphovspersoner.

Även om utgivningen totalt sett inte skiljer sig mycket från föregående år finns det märkbara skillnader när man bryter ner siffrorna. Utgivningen av bilderböcker, tecknade serier och ungdomsböcker minskar, medan utgivningen av faktaböcker, kapitelböcker och mellanåldersböcker ökar. Ökningen finns således i de kategorier som huvudsakligen vänder sig till åldrarna 6–12 år, vilket möjligen ska ses som ett tecken i tiden. Barns läsförståelse minskar, och behovet av böcker för nybörjarläsare är stort. Det ser vi inte minst på den fortsatt stora utgivningen av lättlästa böcker.

2013 års tydligaste trend: ensamhet och utanförskap

Trender kommer och går, och när en trend växer sig starkare i utgivningen utvecklas och förändras den. Författare kan undersöka olika aspekter av ett tema och försöka hitta en ny, oväntad eller kanske extremare vinkel än tidigare. Sådana processer är vanligen långvariga och därför är det ingen slump att Sbi också i år ser en vidareutveckling och fördjupning av de senaste två årens större trender. Även 2013 präglades av en önskan att skildra unga människors – framför allt flickors och unga kvinnors – sexualitet på nyanserade sätt och vi ser fortsatt en stark dominans av kvinnliga upphovspersoner, även om antalet flickor i huvudrollerna inte dominerar lika starkt som under 2011.

Den tydligaste trenden i 2013 års utgivning är emellertid skildringar av ensamhet och utanförskap. Det är teman som också har funnits med tidigare i utgivningen, men sällan i så hög utsträckning som 2013. Påfallande många böcker berör olika aspekter av dessa teman, framför allt i de svenska originalen. En stor andel av de svenska författarna och illustratörerna har detta år valt att skildra individer som är ensamma och/eller utanför i både inre och yttre bemärkelse.

Självvald ensamhet, personer som väljer ensamheten framför gemenskapen, är inte särskilt gångbar i barn- och ungdomslitteraturen, där ensamhet med något enstaka undantag framställs som något negativt. Utanförskapet kan däremot vara självvalt och är inte nödvändigtvis problematiskt, även om det oftast är så.

De böcker som kanske tydligast tematiserar ensamheten i dess mest extrema form är dystopiska ungdomsromaner som handlar om att bli ensam kvar på jorden efter katastrofen. I Sofia Nordins *En sekund i taget* befarar trettonåriga Hedvig att hon är den enda överlevande efter en förödande pest, och i Jan Henrik Nielsens *Som om hösten kom på sommaren* har en mystisk sjukdom dödat nästan allt liv på jorden. Två systrar tvingas lämna sin sjuka pappa för att leta efter mat och medicin.

Kristoffer Leandoers mellanåldersbok *Döden och alla hans vänner* tematiserar, trots titeln, också en form av extrem ensamhet. Boken är ovanlig så till vida att den, även om den knyter an till de senaste årens minitrend att ha med döden i persongalleriet, gestaltar döden som en liten pojke, Dödis. Dödis lever med sin pappa Döden på en öde plats, han har inga jämnåriga i sin närhet, hans enda vänner är en spindel och en fågel, och hans mamma Inget har han inte träffat på flera hundra år.

Vanligast är emellertid att ensamheten är kopplad till någon form av socialt utanförskap som har med skola eller vänner att göra. Längst vad gäller att skildra utanförskapets konsekvenser går kanske Maria Nygren i *Fjärde riket*. Huvudpersonen Blenda börjar i en ny skola där hon försöker ta sig in i gemenskapen, men hon blir i stället utfryst av alla och helt ensam. Lösningen blir att försöka ta över skolan genom att använda Hitlers metoder när han tog makten i Tyskland. Blenda personifierar människans grundläggande behov av att få känna tillhörighet. Hon gör vad som helst för att uppnå detta, och till slut går hon över gränsen.

En ensamhet orsakad av förlorad vänskap hittar vi i Klara Krantz debutroman *Ge mig arsenik*. Här möter vi Elisabeth, som har blivit sviken av sin bästa vän och vandrar runt i Stockholm på nätterna. För att bearbeta sveket skriver hon ner sin berättelse i en skrivbok och börjar lyssna på Håkan Hellström. Bokens titel är också de första orden i en av hans mest kända låtar. Att musiken har stor betydelse i en bearbetningsfas är något som återkommer i fler böcker, till exempel debuterande Elin Bengtssons ungdomsbok *Mellan vinter och himmel*, som handlar om femtonåriga Andreas som har en obotlig sjukdom och snart ska dö. Hans bror Martin spelar på sin gitarr och skriver sånger för att bearbeta sorgen. Här är det fråga om ett slags existentiell ensamhet, orsakad av det svåra traumat. Trots att de lever i samma hem är alla i familjen ensamma i sin sorg och klarar inte av att kommunicera med varandra. Ensamheten och utanförskapet som existentiell upplevelse gestaltas även i Anna Höglunds bilderbok för ungdomar, *Om detta talar man endast med kaniner*. Det namn- och könlösa berättarjaget upplever ett totalt främlingskap inför tillvaron och en fullständig oförmåga till sociala kontakter. Redan på bokens första sida anslås tonen: ”Jag kom till världen en vårdag för tretton år sedan. Jag ångrade mig nästan genast.”

Avsaknad av vänner är också något som återkommer i böcker för de lite yngre. I den Augustprisbelönade kapitelboken *Snöret, fågeln och jag* av debuterande Ellen Karlsson och med bilder av Eva Lindström, har Selma en fågel som pickar i bröstet. Den påminner henne om hur tråkig och ful hon är och att ingen vill vara hennes vän. I Frida Nilssons *Jagger, Jagger* får vi möta pojken Bengt, som är mobbad av barnen på gården och inte får vara med och leka. I ett soprum där han blir instängd av de andra barnen träffar han uteliggarhunden Jagger som blir hans vän. De två finner varandra i utanförskapet och börjar hämnas på barnen som har varit elaka mot Bengt. I båda dessa böcker är det vänskapen som löser upp knuten.

En känsla av ensamhet i vardagen uppstår också hos de många barn och ungdomar som blir svikna av sina föräldrar, antingen för att de är så upptagna av sig själva eller av sina arbeten. Så är det till exempel för Totte i Håkan Jaenssons *Dödsknäpp* och Mitzi i Mårten Sandéns *Mitzi i mitten*. I ungdomsböckerna kan föräldrarna försvinna iväg på resor och lämna sina ungdomar att helt ta hand om sig själva. Det gör till exempel Alex föräldrar i Christina Wahldéns *En varm vinter* och Alexas mamma i Ritta Jacobssons *Eviga glömskans allé*. Alexa bor med sin mamma och är visserligen van vid att klara sig själv eftersom hennes mamma med jämna mellanrum volontärarbetar i Afrika, men när bästa vännen flyttar känner hon sig mer ensam än någonsin. Det får henne att fatta felaktiga beslut och släppa in människor i sitt liv som inte vill henne väl.

Att vara ensam och inte passa in tar sig ofta ett annat uttryck i bilderböckerna, som med tanke på målgruppen alltid slutar med att problemet blir löst. Ett exempel på det är Mia Nilssons *Hugo – elak, blodtörstig och … jättefarlig?*, som handlar om krokodilen Hugo som hamnar i en skog i Norden där han skapar sig ett hem. Eftersom alla de andra djuren är rädda för att han ska äta upp dem vågar de dock inte hälsa på honom. Ett barn som för ovanlighetens skull trivs i sitt eget sällskap och *vill* vara ensam är Flisan i Pija Lindenbaums *Ska vi va?*. Flisan gör sitt bästa för att bli av med Berit som vill ha med henne på utomhuslekar. Boken gör upp med föreställningen att barn alltid vill ha någon annan att leka med.

En mer allvarlig infallsvinkel på temat ensamhet får också ta plats i böckerna för de mindre barnen. Kitty Crowthers existentiella bilderbok *Annie från sjön* handlar om ett självmordsförsök. Huvudpersonen Annie har ”något svart” inom sig, är ensam och får ångest på nätterna. När hon inte orkar med sin tillvaro längre tar hon en stor sten och ror ut i sjön, där hon med stenen

bunden om benet sjunker ner i djupet och svimmar. Annie räddas och till slut blir detta en berättelse om vänskap, kärlek och hopp, men innan dess är det en av 2013 års allvarligaste bilderböcker. En annan bilderbok som tar ensamhetstemat på stort allvar är Jöns Mellgrens *Sigrid och natten*. Den handlar om Sigrid som sörjer sin enda vän, elefanten Olaf.

Besläktat med ensamhet är utanförskapet, och det är ett tema som återkommer i åtskilliga böcker, både självvalt och ofrivilligt. I Sara Kadefors *Lex bok* är huvudpersonen Lex en passiv och asocial outsider, en position som hon har intagit medvetet i protest mot att samhället ska göra alla ungdomar till entreprenörer. Av olika skäl skapar Lex en blogg med ett fiktivt alter ego, Maya, och när det uppdagas får hon känna på ett utanförskap som hon inte själv har valt.

En annan form av utanförskap rör etnisk härkomst, vilket till exempel tematiseras i berättelser om flyktingar, invandrare och adoption. Patrik Lundberg beskriver i den halvt dokumentära debattromanen *Gul utanpå* sina upplevelser av att som adopterad från Sydkorea mobbas och aldrig riktigt passa in i det svenska samhället. Som ung vuxen reser han till landet där han föddes för att studera och leta reda på sina biologiska föräldrar, men finner att han inte hör hemma där. Även huvudpersonen Sara i Lin Hallbergs *Hemma kanske inte är en plats* känner sig rotlös och åker tillbaka till det Argentina som hennes familj lämnade tio år tidigare.

Under 2013 utkom två ungdomsböcker med romska huvudpersoner, Gunilla Lundgrens och Ramiz Ramadanis *Ramiz resa: en romsk pojkes berättelse* och Ralf Novák-Rosengrens och Anita Santessons *5768 visningar på youtube*, som båda tar upp hur det är att leva som rom i dag. Den förstnämnda är baserad på en verklig historia och skildrar pojken Ramiz uppväxt i Tyskland, förvisning till Kosovo och sedan flykt till Sverige. Den sistnämnda berättar om fjortonåriga Rositas och hennes familjs liv i Sverige. Både Ramiz och Rosita får utstå mobbning, fördomar och falska anklagelser på grund av sitt kulturella arv.

Ytterligare en form av utanförskap rör psykiska och fysiska funktionshinder. Marcelo i Francisco X Storks *Marcelo i den verkliga världen* har diagnosen högfungerande autism och har alltid gått i specialskola. När hans pappa ordnar sommarjobb åt honom på advokatkontor tvingas han möta många utmaningar och fördomar. August Pullman i R J Palacios *Undret* är född med ett missbildat ansikte och när han kommer till skolan som tioåring reagerar hans klasskamrater med att ta avstånd från honom.

Varför ser vi då så mycket skildringar av ensamhet och utanförskap just 2013? Kan en förklaring vara författarnas känslighet inför vad som pågår i samhällsdebatten? Barn- och ungdomslitteraturen har alltid varit bra på att fånga upp detta, och samtidigt som samhället blir mer individualiserat har rapporter kommit som pekar på barnfattigdom och ökade sociala klyftor.

Misär och sociala problem

Sbi har de senaste åren kunnat konstatera att våld, svåra sociala problem och barn som far illa är vanligt i ungdomsböcker. Det gäller även i allt högre utsträckning i mellanåldersböcker och någon gång även i verk för ännu yngre barn.

Minna och hennes sexåriga lillasyster Lo i Janina Kasteviks mellanåldersbok *Slottet av is* har en far som är våldsam både fysiskt och verbalt. Han kan till exempel explodera över att Lo har vält ut ett glas mjölk. Även i Torsten Bengtssons *Försvunnen* finns en pappa som gör illa sitt barn. Han misshandlar sin son när han har druckit. I debutanten Rebecka Åhlunds mellanåldersbok *Flickan på tavlan* är klasskillnader förr och nu ett bärande tema. Här skildras hur en av bifigurerna, Dylan, lever i misär med en alkoholiserad mamma, och titelns mystiska flicka som spökar har blivit ihjälslagen av sin pappa.

I Jenny Jägerfelds ungdomsroman *Jag är ju så jävla easy going* lever även jagberättaren Joanna och hennes familj på misärens gräns. Joannas pappa är deprimerad och tillbringar dagarna framför tv:n, hennes mamma är en misslyckad författare. Eftersom ingen av föräldrarna kan eller vill ta ett vanligt arbete är det Joanna som försörjer familjen med sitt studiebidrag och halvskumma affärer.

I Arne Svingens *Balladen om en bruten näsa* bor Bart med sin alkoholiserade och dysfunktionella mamma i en förort till Oslo. Bart döljer sin tillvaro för klasskamraterna och omgivningen, men när hans klasskompis visar intresse för honom börjar saker och ting förändras. Här finns ett mångfacetterat persongalleri som till exempel den nerknarkade Geir som blir Barts bästa vän. Holländska Do Van Ransts *Lögnen på femte våningen* utspelas i det hyreshus huvudpersonen Jeff bor i. Han beskriver de sociala skillnaderna i huset genom våningsplanen, ju högre upp hyresgästerna bor desto längre ner befinner de sig på samhällsstegen. Jeff bor på femte våningen och hans kompis Seülyman på elfte. De rör sig i huset ända nerifrån soprummet och upp till farorna på Seülymans våningsplan.

Kön och sexualitet

Andelen kvinnliga upphovspersoner är fortsatt stor 2013, 63 procent totalt sett bland de förstagångsutgivna titlarna. En dominans av män ser vi egentligen bara inom tecknade serier, och då enbart bland översatta titlar. Vi ser också fortsatt en dominans av kvinnliga huvudpersoner, även om antalet flickor i huvudrollerna inte är lika många som under 2011. I 2013 års utgivning finner vi avsevärt fler flickor än pojkar i mellanålders- och ungdomslitteraturen, medan pojkarna fortfarande dominerar i bilderböckerna.

En trend som återkommer under 2013 är, som ovan nämnts, berättelser om flickors och unga kvinnors sexualitet, lust, längtan och begär, skildrade utifrån deras eget perspektiv. Liksom året innan präglas utgivningen av en önskan att skildra unga människors sexualitet på nyanserade sätt. Berättelser där sex är en viktig ingrediens har oftast en flicka som huvudperson. Några exempel är Moa Herngrens *Homecoming queen*, Johanna Schreibers *Carlstensveckan* och Christina Wahldéns *En varm vinter*.

2013 finner vi även flera skildringar av bi- och homosexualitet i ungdomsböckerna, även här oftast med flickor som huvudpersoner. Några exempel är Jenny Jägerfelds *Jag är ju så jävla easy going*, debuterande Klara Krantz *Ge mig arsenik* och Nina LaCours *Jag går dit du går*. Carol Rifka Brunts *Låt vargarna komma* är ovanlig så till vida att den utspelas i New York 1987 och har utbrottet av AIDS som utgångspunkt. Fjortonåriga Junes älskade morbror, konstnären Finn, är en av dem som insjuknar och dör, och romanen är en skildring av vänskapen mellan June och Finns pojkvän Toby.

Andra vinklingar på temat sexualitet hittar vi i Marie-Chantal Longs *Älska mig bara mig*, där Saga träffar den polyamoröse Lex och tvingas ta ställning till om hon kan acceptera en flerpartnerrelation. Detta är sannolikt den första svenska ungdomsboken på temat. Även debuterande Elias Ericson gör något ovanligt när han i serieromanen *Åror* skildrar en sextonårig pojke, Mika, som kommer ut som transperson. Temat homosexualitet tas även upp i två lättlästa ungdomsböcker, Per Alexanderssons *Ditt äckel!* och Mårten Melins *Ska vi ses?*

Även de förlag som inriktar sin utgivning på genus, normer och mångfald, som Vombat och Sagolikt, hör till de som ger ut böcker på temat homosexualitet, men här rör det sig om böcker för yngre barn. Kapitelboken *Prinsen och pojken* av Isak Fearon är en saga om kärleken mellan en prins och en pojke, medan *Juli slår knut* är Anette Skåhlbergs och Katarina Dahlquists fjärde bilderbok om giraffern Jösta och Johan. I denna bok berättas om hur de blev kära. I Liz Wenngrens *Punkpapporna i London*, en fristående uppföljare till *Punkpapporna* (2010), bor Cornelia med sina två pappor som är punkare.

En bok utgiven på ett av mångfaldsförlagen, Olika, gav 2012 upphov till att det könsneurala pronomenet ”hen” åter kom på tapeten och spreds till en bred allmänhet. Förlaget har nu en egen kategori för vad de kallar Hen-böcker, som 2013 har fått tillskottet *Simri på hattäventyr* av Karin Salmson och Maria Clason. Ordet ”hen” har, som ett led i den allmänna etableringen, under 2013 också börjat förekomma i andra barn- och ungdomsböcker, till exempel *Lex bok* av Sara Kadefors och *Flickan på tavlan* av Rebecka Åhlund.

Övernaturliga varelser

I barn- och ungdomslitteraturen hittar vi inte bara människor och djur utan även andra sorters varelser, som vampyrer, änglar, häxor, varulvar och zombier. Dessa är vanliga invånare i fantasylitteraturen för alla åldersgrupper. Vampyrerna förlustar sig framför allt i ungdomsböckerna; när de förekommer i kapitelböcker visar det sig ofta att de inte är riktiga vampyrer. Häxorna kan vara både goda och onda, och har exempelvis som uppdrag att rädda världen i tredje och sista delen av Sara Bergmark Elfgren och Mats Strandbergs Engelsfors-trilogi, *Nyckeln*.

Carrie Ryans dystopiska zombietrilogi De oheliga avslutas med *Den mörka staden* och Gena Showalters *Alice i zombielandet* har lånat en del rekvisita från *Alice i underlandet*. Den senare är en blandning av tonårsroman i skolmiljö och en ganska våldsam skildring av strider mellan ungdomar och zombier på nätterna. Magnus Nordin släpper loss zombierna på Gotland i *Varelserna – Elias bok*.

Änglarna är fler än zombierna i 2013 års utgivning. I *Änglarnas kamp* av Becca Fitzpatrick, fjärde och sista delen i en serie, förekommer både fallna änglar och nefiler, som är namnet på änglars och människors gemensamma avkomma. Laini Taylors *Mörk ängel* handlar om Karou som skenbart är en alldeles vanlig ung konststuderande. Att hennes blå hår är äkta kan ingen ana, inte heller att hon är inblandad i striden mellan änglar och demoner. I jämförelse med dessa skräckromantiska skildringar ter sig Per Nilssons serie för mellanåldern om ängeln Extra nästan som en realistisk berättelse. I den femte delen *Från mörkret mot ljuset* tvingas Pim-Pim att välja mellan två olika krafter.

Sporten framför andra: fotboll

Böcker där handlingen centrerar runt en sport är vanligt, och den mest förekommande sporten är fotboll. Bollar sparkas i allt ifrån bilderböcker och rena faktaböcker till lättlästa kapitelböcker och ungdomsböcker med både pojkar och flickor som huvudpersoner. Några exempel är Anna Ehns och Sara Gimbergssons bilderbok *Pelé, Kaká och jag*, tredje och sista delen av Arne Norlins och Andreas Palmaers bokserie för mellanåldern om rivaliserande fotbollssupportrar, *Uppgörelsen*, och Magnus Ljunggrens nya fotbollsserie för nybörjarläsaren om ett tjejlag och ett killag som tränar tillsammans. Två delar utkom 2013, *Tufft spel* och *Bortdribblad*.

Marcus Birros ungdomsbok *Calcio amore: drömmen* skildrar den unge Daniels väg från vanligt klubbspel i Västsverige till lovande ungdomsproffs i den italienska klubben Roma. Boken väver också in annan problematik, som förälskelse och oro för att föräldrarna ska skiljas. Även Bali Rais *Drömläge* och David Walliams *Dennis hemlighet* skildrar unga lovande fotbollslöften. Dennis i den sistnämnda boken älskar att spela fotboll i skollaget men hindras av att den stränge rektorn relegerar honom från skolan. Anledningen är att han kommit till skolan i klänning och smink och utgivit sig för att vara vännen Lisas franska brevvän. Boken diskuterar, genom temat crossdressing och Dennis längtan efter att få bära klänning, hur pojkar och flickor formas och vad som är normen i samhället. Dennis lagkamrater ställer upp för Dennis och bär klänning under den viktiga fotbollsmatchen med motiveringen att rektorn inte kan relegera ett helt lag.

I *Dennis hemlighet* förekommer även en flicka som förbarmar sig över och stöttar den manlige huvudpersonen. En sådan ”sidekick” är en återkommande gestalt i utgivningen generellt 2013. Hon finns exempelvis i Arne Svingens *Balladen om en bruten näsa,* Kerstin Lundberg Hahns *Barnkolonin* och Francisco X Storks *Marcelo i den verkliga världen.*

Sociala medier och virtuella världar

Digitaliseringen av vår värld och vardag går inte barn- och ungdomsböckerna förbi. Tvärtom har tekniken ofta en avgörande roll i handlingen i böckerna. Särskilt rör det sociala medier som tar allt större plats. I Anders Jacobssons och Sören Olssons *Berts fejsbok* är det Facebook som handlingen kretsar kring. Bloggar har en central funktion i handlingen i flera av 2013 års titlar, till exempel Sara Kadefors ungdomsbok *Lex bok*, där hela handlingen kretsar kring den blogg som

huvudpersonen Lex skriver. Även i Elin Nilssons ungdomsbok *Flyt som en fjäril, stick som ett bi* spelar en blogg en central roll. Långa blogginlägg från huvudpersonen Mirandas bästa vän, Johanna, citeras och blir relevanta när deras vänskap går mot sitt slut. Ett ännu tydligare exempel på hur IT och sociala medier påverkar berättartekniken är Lauren Myracles highschoolberättelse *ttyl*, som enbart består av sms-konversationer och enligt förlagets marknadsföring är den första ungdomsboken som är skriven i ”sms-format”.

Det finns flera exempel på böcker där handlingen kretsar kring virtuella världar och makt. I Jeff Nortons science fiction-roman *Kampen för framtiden*, del ett i serien Metawars, utkämpas en strid om vem som ska ha makten över den virtuella världen Metasfären. I Bitte Havstads ungdomsroman *Spelets fångar* blir Hugo och Freja indragna i en virtuell spelvärld som styrs av en spelledare med dolda motiv.

Lättläst

Utgivningen av börja läsa-böcker och lättläst litteratur är omfattande. Antalet titlar ökade till nästan det dubbla 2012, och har ökat ytterligare något 2013. Totalt gav Sbi 179 titlar ämnesordet lättläst 2013, vilket motsvarar hela 10 procent av utgivningen. Både specialiserade förlag som Nypon, Hegas och Argasso, och förlag som Berghs, Opal, Lilla piratförlaget, Rabén & Sjögren och Bonnier Carlsen ger numera ut lättläst. Gemensamt för böckerna är att de vänder sig till nybörjarläsaren och/eller barn med lässvårigheter, har begränsad textmängd och mycket bilder, vilka fungerar som stöd i läsningen.

Variationen är stor när det gäller genrer, motiv och tematik. Nybörjarläsarna kan i år som tidigare hitta underhållande och läsvärda samtidsberättelser av Helena Bross, till exempel *Slåsskamp* och *Allra bästa kompisen*. Vill de hellre lästräna i stall, som i *Märta och stallkompisarna* av Erika Eklund Wilson, eller i riddarmiljö, som i *En egen drake* av Magnus Ljunggren, finns också den möjligheten. I år finns till och med något för den som tycker om lyrik i Mårten Melins *Jag är ett litet liv*. För de äldre läsarna är urvalet också stort och här dominerar en ganska hård vardagsrealism, som i exempelvis *Hon ville ju* av Pernilla Gesén. De flesta lättlästböckerna slutar lyckligt, men Ewa Christina Johanssons *Vänd dig inte om* hör till dem som har ett mer öppet slut. Det som saknas bland den lättlästa litteraturen är den mer omfattande berättelsen.

De lättlästa böckerna ingår ofta i långa serier. Den längsta är Adam Blades Beast Quest där del 28, *Hondor – Luftens härskare* är den senaste. *Dvärgarnas stad* är tredje delen i Patrik Bergströms serie Den eviga eldens magi, medan Jo Salmson och Åsa Ekströms rikt illustrerade serie *Maros resa* hittills utkommit med två titlar, båda under 2013: *Kungen kommer!* och *Skuggan och draken*. Förlaget Nypon, som är specialiserat på mycket lättlästa böcker, presenterar serien Svarta skogens hemlighet som med sparsam text, korta kapitel och många illustrationer gör ett utpräglat lättillgängligt intryck. De fyra titlar som alla utkommit i år heter *En farlig önskan*, *Ut ur skuggan*, *Smycket* och *Kronan i Svarta sjön*. Böckerna är översatta från engelska och författarna heter Beth Bracken och Kay Fraser. Även Anette Skåhlberg och Katarina Dahlquist skriver lättläst i sin serie Nollja och Människofolket där den första delen *Andnöd* utkommit 2013. En tidigare serie om fyra titlar, Maya och Havsfolket, utspelas i samma undervattensmiljö.

Översättningar och representation av andra kulturer

Andelen översättningar från engelskan har ökat marginellt och står nu för 65 procent av den översatta litteraturen. När det gäller finska och franska har det skett en ökning, medan översättningarna från danska, nederländska och japanska har minskat markant. Liksom tidigare är koncentrationen till de skandinaviska språken stark och representationen av utomeuropeiska språk fortsatt liten.

En fråga som Sbi har ställt sig under senare år är om det döljer sig andra språk än engelska bakom de böcker som översätts till svenska från engelskan. Kan en bok ursprungligen till exempel ha skrivits på något språk i Afrika och sedan översatts till svenska, via engelskan? För att undersöka det tog Sbi hjälp av IBBY Sverige (International board on books for young people),

och gick igenom en stor mängd böcker. Resultatet av genomgången visade att för 2013 fanns inga sådana ”dolda” språk.

Även om språken inte finns representerade behöver det inte betyda att det inte finns kulturell mångfald i utgivningen, men 2013 är det tunnsått även i det avseendet. Andra erfarenheter kommer till viss del in genom skildringar av flyktingars verklighet, men även dessa utspelas vanligen i Sverige och har skrivits av svenska författare. Liksom tidigare år är det framför allt specialiserade förlag som Hjulet och Trasten som står för den internationella utblicken och utger böcker som skildrar andra erfarenheter än de västerländska.

Faktaboken *Ibn Battuta* är skriven av Fatima Sharafeddine och Intelaq Mohammed Ali och är ett reseäventyr som handlar om Ibn Battuta, en berömd muslimsk upptäcksresande som levde på 1300-talet. Taghrid al-Najjars och Rim Walid al-Askaris bilderbok *När det knackade på dörren* handlar om kulturmöten under julen. De båda flickorna Nagham och Riham hjälper varandra att pynta inför julafton respektive ramadan. Båda böckerna är översatta från arabiska. *Lokomotivet* av Julian Tuwim och Jan Marcin Szancer är en berättelse skriven på rim som är översatt från polska. Allåldersboken *Stjärnenatt,* en drömsk betraktelse om vänskap och avsked, av Jimi (Jimmy Liao) är översatt från kinesiska. I bilderboken *Dorje: tigern utan ränder* av Anshumani Ruddra och Gwangjo och Jung-a Park aktualiseras frågan om utrotningshotade djur. Dorje är en kungstiger från Indien som har flytt från tjuvskyttar i djungeln och dyker upp skadad vid ett buddhistiskt kloster i Tibet. Boken är översatt från engelska. En annan bok om utrotningshotade djur är Gudrun Kummers kapitelbok *Mailin och Solveig hos jättepandorna*. Under 2013 utkom även Marguerite Abouets och Mathieu Sapins *Katterna anfaller*, något så ovanligt som en tecknad serie om en afrikansk flicka. Akissi är en påhittig och orädd flicka som upplever äventyr i vardagen.

Genomgång genre för genre

Bilderböcker

Bilderboksutgivningen minskade totalt sett 2013 jämfört med året innan, vilket beror på den mycket stora minskningen av antalet översatta bilderböcker. Antalet svenska original ökade däremot, vilket innebär att bilderboksutgivningen har blivit avsevärt mer nationell under 2013. Vi ser återigen fler pojkar som huvudpersoner i bilderböckerna, men däremot en stor övervikt kvinnliga författare.

I 2013 års bilderböcker är döden, mörker kontra ljus, skuggor och drömmar vanliga teman. De filosofiska och existentiella frågorna har fått stort utrymme och flera böcker kretsar kring sorgearbete och saknaden efter en förälder eller ett syskon som har dött. Ofta är det pojkar som är huvudpersoner i dessa böcker.

I *Jon har ett svart hål i sitt röda hjärta* av Grethe Rottböll och Emma Virke längtar pojken Jon efter sin pappa som har dött. När han ska somna önskar han att pappa sa sitt vanliga ”God natt och sov som allra jättegodast!”, men det gör inte pappan längre. Så småningom kommer Jon fram till att ingen kan ta minnet av pappan ifrån honom. I *Annas himmel* av norrmannen Stian Hole är Anna och hennes pappa på väg till mammans begravning, tyngda av sorg. Här är det fantasin som är den läkande kraften. Genom ett hål i himlen tar Anna med sig pappa in i fantasins land, där den helande processen kan börja. Efter denna resa får de kraft och mod att bege sig till begravningen.

I Jef Aerts och Marit Törnquists *Större än en dröm* är det ett syskon som har dött. Lillebror funderar mycket på sin döda storasyster som han aldrig har träffat, och en kväll tycker han att hon viskar i hans öra. Systern framträder som en skuggflicka, och de två barnen ger sig iväg på en cykeltur, en resa som blir Lillebrors sätt att både lära känna och få sörja systern. I den fotografiska bilderboken *När pappas farmor dog* av Farzad Farzaneh och Viktor Gårdsäter bearbetar far och son sorgen efter farmor.

Om längtan och saknad handlar också *Drömkatt* av Maud Mangold och Sassa Buregren. Pojken Jomar letar efter sin katt som försvunnit, men det blir inte riktigt som han tänkt sig när

han hittar den inne i berget. Katten har blivit en kall sten. Fast kissen leker och tycks ha det bra blir Jomar sorgsen där han är i skuggan av bergets fot.

I *Råttornas själar* av Bengt-Erik Engholm och Sara Gimbergsson är det respekten för de döda som står i fokus. När pappa dödar råttor på gården vill en pojke rädda deras själar genom att begrava dem. De får inte bara slängas i soporna, tänker pojken, och tillverkar glasspinnekors.

Rädsla för mörkret är ett vanligt tema i bilderböcker, och mörkret är vanligen något barnet ska lära sig att hantera, men i 2013 års bilderböcker har mörker och natt en lite annan roll. Det handlar om mer än att lära sig att bli vän med dem. Hela inställningen till mörkret har förändrats. Den är snarare befriande och kärleksfull samtidigt som den har blivit mer filosofisk.

I *Familjen Sömnlösing* av Karin Wolf och bröderna Hilts flyttar titelfamiljen tolv tidszoner bort och får svårt att anpassa sin sömncykel. När de till slut bestämmer sig för att ge natten en chans upptäcker de ett myller av liv med alla djur som lever i mörkret. De upptäcker att det går alldeles utmärkt att vara vaken på natten och sova på dagen. Natten som befriare finner vi även i Jöns Mellgrens *Sigrid och natten*. Här är natten förkroppsligad till en lila plump och fungerar som hjälpare när Sigrid ska komma över sorgen efter en gammal vän. I *Mörkret längst ner* av Lemony Snicket och Jon Klassen finns en annan pojke, Alfred, som inser att den svarta natten är en förutsättning för den ljusa dagen. Även här är det abstrakta mörkret ett slags väsen som talar till Alfred och dessutom ger honom en glödlampa.

I Per Gustavssons *Skuggsidan* gestaltas mörkerrädsla på ett annorlunda sätt. I ett försök att besvärja mörkret som faller ritar pojken Ragnar fram en värld av skuggor. Med sin nya penna konfronterar han sin rädsla och kan slutligen bli vän med mörkret.

Stora filosofiska frågor tas upp i *Man undrar* av Jostein Gaarder och Akin Düzakin. Finns det en Gud? Varför lever jag? Vad händer när jag dör? Dessa och många andra existentiella tankar formuleras till associativa bilder, men utan att färdiga svar ges. Även i *Innan jag fanns* av Petrus Dahlin och Maria Nilsson Thore finns de filosofiska spekulationerna varvade med jordnära sysselsättningar som vedhuggning och att sitta framför brasan. Lillasyster Py funderar över var hon var någonstans innan hon fanns. Storasyster My var hos morfar i stugan, men inte Py, så var var hon? Och vad ska hända med morfar när han dör? Blir han ett frö, eller kanske en stjärna i rymden?

Samarbeten mellan svenska och utländska upphovspersoner har blivit vanligare de senaste åren. I bilderboksutgivningen har fransmannen Benjamin Chaud till exempel illustrerat Lotta Olssons litterära julkalender *Tro på tomten,* liksom kapitelboken *Tusen tips till en fegis* av Eva Susso. Den vändbara boken med de två berättelserna *Koppen som försvann* av Cao Wenxuan och Helena Willis och *Den sovande Guden* av Martin Widmark och Gong Yanling, är frukten av ett samarbete där en svensk och en kinesisk författares berättelser har illustrerats av bilderbokskonstnärer från det andra landet. I bilderböckerna om Lilla Monster och Stora Monster samarbetar Kalle Güettler med Rakel Helmsdal från Färöarna och isländska Áslaug Jónsdóttir. 2013 års monsterbok, som är den sjunde, handlar om stora känslor och konfliker och har titeln *Monsterbråk*.

Att utnyttja och leka med bokens format på olika sätt så att det får relevans för berättelsen är något som återkommer i utgivningen. I Klara Perssons *Maximilian och Minimilian* bygger läsningen på att man vänder på boken på vissa uppslag. Texten kommenterar också att Maximilian är så stor att han inte får plats på boksidorna, vilket bilderna också bekräftar. Även Jens Peder de Pedros och Lotta Geffenblads småbarnsbilderböcker *Gapa stort!* och *Vad äter du monster?* leker med bokens format. Båda böckerna vänds vid läsningen 90 grader och vid bläddringen öppnar sig olika gap till djur som går till tandläkaren eller monster som ska äta. Jockum Nordströms småbarnsbilderbok *Vart ska du?* saknar rygg och är utdragbar som ett dragspel. Den läses på båda sidorna, vilket kan skapa en cirkelrörelse i läsningen och den promenad som berättelsen kretsar kring. Även *En anka är bra att ha* av Isol och *En bilresa* av Philippe Jalbert är dragspelsböcker. I den förstnämnda berättas historien av en pojke på ena sidan, och en anka på den andra. I den andra får man följa med en ett gäng resenärer i bilar om man bläddrar åt ena hållet, och hem igen om man bläddrar åt det andra.

Övergripande om 2013 års bilderböcker kan sägas att förmänskligade djur är vanligt förekommande. Även levande leksaker finns det gott om. Vissa teman återkommer år från år, som till exempel vänskap, lekar, syskonrelationer, djur (framför allt hundar och kaniner), att vara rädd för något och att komma bort.

Kapitelböcker

Mängden kapitelböcker ökade något 2013 i förhållande till föregående år. Det gäller såväl de översatta böckerna som de inhemska. I dessa böcker hittar vi många djur. De huserar i allt från realistiska berättelser om husdjur som hundar och katter, till berättelser om förmänskligade djur som den filosofiska myrsloken med identitetsproblem i Lotta Olssons *Meningen med livet*. Ett fyrtiotal olika djurarter tar plats i kapitelböckerna 2013. Till de mer udda hör strutsar, duvor, silverfiskar och kackerlackor.

En välkommen nyutgåva är *Festen i Hulabo* av Britt G. Hallqvist med bilder av Helga Henschen från 1961. På slingrande rytmisk vers beskrivs de förvecklingar som inträffar när bonden Jöns bjuder alla djuren på kalas. Särskilt hönsen har stora problem att uppföra sig städat.

En del av böckerna har ambitionen att meddela fakta om djur samtidigt som en historia berättas, så kallad faction. I *Noel upptäcker små, små djur* av Mikael Axland skildras en förskola som drabbas av allehanda djurproblem som myror, getingar, kackerlackor och silverfiskar. Författaren redogör för hur en tillkallad skadedjurstekniker ser till att skadedjuren försvinner. Det finns också böcker där djuren själva berättar. Fjällkon Tjärna skildrar utförligt sitt liv på fäboden i Victoria Törnqvists bok *Tjärna med kompisar på nya äventyr i byn och fäbodskogen*. I *Ponnis och Pippis bok* av Veera Salmi är det en duva i Helsingfors som skriver omväxlande med flickan Ponni som helst vill vara en häst.

Den franska hunden Claude lever dubbelliv i två humoristiska böcker av Alex T. Smith. Han ligger lugnt i sin korg som en högst vanlig hund så länge hans ägare är hemma. Men när de har stängt dörren tar han på sig baskern och ger sig ut på stan tillsammans med sin vän Herr Korvstrumpa i *Claude i storstan*. I *Claude på semester* reser de två till havet där Herr Korvstrumpa vinner första pris i en sandslottstävling.

Hästarna är många, särskilt i de lättlästa bokserierna. Erika Eklund Wilsons nybörjarserie Stall Lilla Stjärna har utökats med en femte del, *Världens räddaste häst* och i Lin Hallbergs bokserie om Sam och Sigge heter 2013 års bok *Sam och Sigge och den långa resan*.

Även klubbarna är fortsatt många och populära. I Anette Eggerts *Fallet Knubbfisken* rycker Djurräddarklubben ut när de misstänker att akvariefisken på förskolan får alldeles för mycket mat. Klubb S.O.S. räddar 200 sniglar i *Klubb S.O.S. öppnar snigelhotell* av Malin Stehn. Under natten rymmer alla sniglarna till salladslandet. De flesta klubbarna som skildras har deckarambitioner, men i Sissel Dalsgaard Thomsens *Vips och Drakula-klubben* är det vampyrflickan Vampyrella Drusilla von Drakula de Anden, till vardags kallad Vips, som startar en klubb.

Deckarna för yngre barn i LasseMajas efterföljd är ungefär lika många som förra året. Petrus Dahlin fortsätter sina två serier från Stockholms södra förorter. I *Skandalen vid Skanstull* har Kalle Skavank utsträckt sitt revir till innerstaden och även Dilsa i *Dilsa och den falska förälskelsen* får anledning att besöka Södermalm. Peter Gissys nya deckarserie om Bellman är en skämtsam blandning av mysteriebok och Bellmanhistoria. I de hittills utkomna titlarna *Bellman på klappjakt* och *Bellman på tjuvjakt* har Bellman hjälp av ryssen och norrmannen i sin deckarfirma. Andra serier som fått nya titlar är Dan Höjers Cirkusdeckarna, Anna Janssons böcker om Emil Wern, Susanne MacFies böcker om Hemliga klubben i Alingsås samt Martin Widmarks och Helena Willis LasseMajas detektivbyrå. I den sistnämnda är vi nu framme vid del 22, *Cykelmysteriet*.

Att sagor gärna ska läsas högt, eller kanske helst berättas, är ett ofta upprepat påstående. Men det behövs också andra texter som är lämpliga för högläsning vid sidan av alla böcker som barn kan läsa själva. Det finns en hel del sådana titlar i 2013 års utgivning, både vardagsrealistiska skildringar och mer skämtsamma berättelser. Att vara kär och fråga chans är teman för Marie Oskarssons serie om Jack & kärleken där två nya titlar tillkommit i år: *Fråga chans igen* och *Vara*

ihop. I *Åkerbo: sju syskon, fyra våningar* av debuterande Annika Huett skildrar författaren sin mammas uppväxt på 1920- och 1930-talen. Att längta efter ett husdjur är ett klassiskt motiv som ständigt är aktuellt. I Anna Ehrings *Här vill inte hundar bo* drömmer sexåriga Maria om att få en hund och att mamma och pappa inte ska skilja sig. Exempel på humoristiska böcker för högläsning är Janet Foxleys *Monkel Trogg* om en mycket liten jätte och Jo Nesbøs *Doktor Proktor och den stora guldkuppen*, den fjärde boken i serien om Doktor Proktor.

Mellanåldersböcker

Även utgivningen av böcker för barn mellan 9 och 12 år, det vi kallar mellanåldersböcker, har ökat något i förhållande till föregående år, både vad gäller svenskt och översatt. Majoriteten av huvudpersonerna i denna kategori är flickor.

Det vimlar av monster, vålnader, spöken och annat övernaturligt eller magiskt i mellanåldersböckerna. Här finns det mesta från renodlade rysare till traditionell fantasy. I Lena Arros *Benrangelskuggan* dyker ett benrangel från inkatiden upp och i Kelly Barnhills *Spegeln: en skräcksaga* hamnar tolvåriga Jack i byn Hazelwood där barn i flera generationer har försvunnit spårlöst. Cecilia Lidbeck bygger i *Barnhemmet* upp en kuslig skräckstämning utan att använda övernaturliga inslag. Boken utspelas på Edgar & Tekla Bjelkes Skolhem för Vanartiga Barn, ett ytterst ondskefullt ställe i klass med Dickens värsta skildringar.

Vålnader och döda som blir kvar av olika anledningar är inget nytt, det är snarare så vanligt att det är en självklarhet för läsarna. Dessa spöken kan vara rent ondskefulla, som de zombier som är vanliga i ungdomsböckerna, eller ha ett specifikt ärende som behöver bli uträttat för att de ska kunna gå vidare och få ro. Att flytta in i ett hus som hyser ett spöke som vill ha hjälp är sedan länge ett vanligt motiv i böcker för mellanåldern. Debuterande Rebecka Åhlund berättar i *Flickan på tavlan* om Ella som tillsammans med sina föräldrar flyttar in i ett sommartorp där hon redan från början märker att något är fel. Hon känner sig iakttagen av ett målat flickporträtt. I *Glasbarnen* av barnboksdebuterande Kristina Ohlsson, välkänd författare av vuxendeckare, tycks huset som Billie och hennes mamma flyttar in i vara hemsökt.

Roddy Doyles *Mary, spöket och resan genom natten* är en annorlunda spökhistoria. Med både humor och allvar skildras hur tolvåriga Mary, hennes mamma, hennes sjuka mormor och hennes mormorsmors spöke rymmer från sjukhuset för att tillsammans ge sig ut på en nattlig bilresa. I *Constables & Toops: kistor och kransar* av Gareth P. Jones är huvudpersonen son till en begravningsentreprenör och har förmågan att se alla de vålnader som stryker omkring på Londons gator. Vålnaderna lever i ett välordnat och ytterst byråkratiskt samhälle där det krävs skriftliga tillstånd för att spöka. Här har vi lämnat det ruskiga till förmån för det komiska.

Rena fantasyromaner finns det också gott om bland mellanåldersböckerna, både lättlästa, tunna volymer och mastiga tegelstenar. Bland de mer mastiga böckerna finns den femte och avslutande delen i Brandon Mulls serie Fablehaven, *Demonfängelset. Törnrosens nyckel* av den norska författaren Tone Almhjell kretsar kring Lindelin Rosenquist som får en nyckel som leder till parallellvärlden Sylver. Där får döda husdjur nytt liv och Lindelin återförenas med sorken Rufus vars liv hon räddat tidigare.

Förmänskligade djur är inte särskilt vanliga i böcker för denna åldersgrupp, men ett udda exempel är George Johanssons fartfyllda *Rizzo racerförare* som kretsar kring livet på racerbanorna. Råttan Rizzo betraktas med misstänksamhet av övriga deltagare som alla är ekorrar. Författaren är väl insatt i ämnet och levererar detaljerade miljöskildringar.

Även om övernaturliga inslag är vanliga i mellanåldersböckerna är trots allt de flesta i grunden realistiska. Familjen, skolan och mobbning är återkommande teman. Skolans verklighet framställs som skrämmande hård i många av dessa böcker, med stenhårda hierarkier och roller. Katarina von Bredows *Du & jag* är första delen i en trilogi om livet på mellanstadiet. Femteklassaren Andreas är duktig, men ganska osynlig i skolan. Han är kär i Alicia som strävar efter att komma in i gänget runt skolans drottning Ida. Andreas och Alicia har sällskap till skolan men väl där tillhör de skilda världar.

En lättsammare skildring av mellanstadielivet finns i Heidi Lindes *Pym Pettersons misslyckade familj*. Barnen i Pyms klass får i uppgift att skriva en spännande uppsats om sin familj. Pym inser direkt att här går det inte att vara alltför noga med sanningshalten när man har en så misslyckad familj som hon.

En bok som avviker från det stora flertalet i årets utgivning är den biografiska och historiska berättelsen *Rosas buss* av den italienska författaren Fabrizio Silei. En liten pojke och hans morfar reser till Detroit där morfar ska ”visa en grej”. Till pojkens besvikelse visar det sig vara en gammal buss. Morfar berättar om en resa han gjorde i just den bussen för länge sedan, den första december 1955. Då vägrade en av de andra svarta passagerarna, Rosa Parks, lämna sin plats till en vit man. Hon arresterades och det blev början till den amerikanska medborgarrättsrörelsen.

Ungdomsböcker

Ungdomsböckerna har totalt sett minskat något i antal 2013, vilket beror på en minskning av antalet översatta titlar. De svenska originalen har däremot blivit fler. Liksom de senaste åren finns det här en övervikt kvinnliga författare.

Den svenska ungdomsboken av 2013 är en ungdomsbok som följer med sin tid. Språkligt lägger sig författarna nära ett dagsaktuellt ungdomsspråk och som ovan har konstaterats är sex och sexuell läggning samt ensamhet och utanförskap något som tematiseras i många böcker. Vi kan också konstatera att det fortsatt finns många flickskildringar bland ungdomsböckerna, både i de svenska och översatta. Berättelserna kretsar ofta kring vänskap, hierarkier och gruppkonstellationer i skolans värld, gärna med någon eller några flickor som är annorlunda och mer begåvade än andra. Man hittar många intellektuella tjejer som läser, är intresserade av teater, sång, musik, fotografi, sport – ja, till och med skolan.

I den översatta *Jag går dit du går* av Nina Lacour finns sextonåriga Caitlin som mist sin allra bästa vän Ingrid. Ingrid tog livet av sig och efterlämnade en dagbok till Caitlin. Hon läser den och sörjer. Båda tjejerna är duktiga fotografer, så bilden spelar en viktig roll i romanen, liksom den lärare i fotografering som Caitlin har. Också i Joyce Carol Oates *Två eller tre saker jag glömde berätta för dig* finns begåvade unga kvinnor och också här en flicka som (troligen) har begått självmord och på så vis påverkar flickgruppen. Här rör det sig om lyxig highschool-miljö med högpresterande elever som kommer in på de finaste universiteten. Men Oates levererar bitsk civilisationskritik; alla familjer är välutbildade och bor i fina villor men ingen tycks nöjd med sin tillvaro.

Om status och makt i skolan handlar också Maria Nygrens *Fjärde riket*. Blenda, som kommer ny till klassen, bestämmer sig för att bryta den hårda hierarkiska ordning som råder där den snygga och populära – men också begåvade – Hedvig har all makt. Det beskrivs inte som töntigt att vara duktig i skolan, att vara populär eller inte handlar om andra saker. Även Lex i Sara Kadefors *Lex bok* sällar sig till raden av intelligenta unga kvinnor i ungdomsböckerna. Hon beskrivs som smart och duktig, men gör inget av sina förmågor eftersom hon har bestämt sig för att protestera mot just samhällets prestationshets. Elsa i Klara Krantz *Ge mig arsenik* är ytterligare en klok, skrivande tjej. Hon skriver en självbiografi som är en del av själva romanen. Skådespelartalanger, kreativitet och teaterintresse finns hos Filippa Karlsson i Emmy Abrahamsons *Stjäla the show*. Hon har kommit in på en välrenommerad scenskola i London.

I John Greens *Förr eller senare exploderar jag* är sextonåriga Hazel beläst, intellektuell och humoristisk. Hon möter Augustus i en stödgrupp för svårt cancersjuka ungdomar och de båda använder sin ironiska och verbala jargong som ett sätt att uthärda vägen mot den obevekliga döden. Ungdomarnas gemensamma intresse för litteratur och film för dem samman och särskilt finns ett stort intresse för en roman med titeln ”Ett storslaget lidande”.

Mats Strandbergs och Sara Bergmark Elfgrens Engelsfors-trilogi – och kanske alldeles särskilt den tredje och avslutande delen, *Nyckeln*, som kom 2013 – är ytterligare ett exempel på årets tydliga intellektuella flicktrend. Kollektivet De utvalda ska rädda världen och starkast framhävda

är flickornas insatser. Den studiemotiverade, begåvade mönstereleven Minoo är en förgrundsgestalt och blir alltmer gruppens ledare.

En flicka som utmärker sig när det gäller sportprestationer är elitidrottaren Miranda i Elin Nilssons *Flyt som en fjäril, stick som ett bi*. Hon offrar allt för att nå junior-SM i fjärilsim, till och med sin egen hälsa.

Den absolut största genren bland ungdomsböckerna är fantasyromaner. En närliggande genre är dystopiska framtidsskildringar som ibland har övernaturliga inslag. Thrillers, deckare och rysare finns också representerade men i betydligt lägre antal, liksom science fiction. Flera av debutanterna 2013 skriver just science fiction eller fantasy. Bland dessa finns Eva Holmquist som i *Förlora för att vinna* skildrar en människa som reser som diplomat till en främmande planet för att utbyta erfarenheter med avatarliknande varelser.

Poesi, sångböcker och dramatik

Liksom tidigare år är utgivningen av poesi inom barn- och ungdomsboksutgivningen liten. 2013 gavs det ut åtta verk som Sbi har fört till kategorin poesi. För nybörjarläsaren kom Mårten Melins lättlästa diktsamling *Jag är ett litet liv* och för de lite yngre Pixiboken *Klappa, klappa händerna och andra ramsor för barn* av Anne Thorsell, den vändbara boken *Miirulaiset/Husmussons* av Erkki Vittaniemi och Natalia Figueroa med text på svenska och finska, och Elvira Ashbys och Karin Holmströms tre pedagogiska diktsamlingar *Ajja & Bajjas ramsor*, *Tungvrickare* och *Tamtarams*, som innehåller språk- och talträning verser och ramsor. För de riktigt små skapade Lotta Olsson och Charlotte Ramel ”mini-poem” i småbarnsbilderböckerna *Här är stora näsan* och *Liten, liten snälling*.

Av dessa åtta titlar är det endast Mårten Melins som är skriven på orimmad vers. Övriga är rimmade. Och även om antalet diktsamlingar för barn är få, betyder det inte att den rimmade versen är på utdöende. Sammanhängande berättelser och fackböcker på rimmad vers samt ABC-böcker är vanligt förekommande i utgivningen, men räknas i Sbi:s statistik inte till kategorin Poesi. Totalt utkom 75 böcker där texten är på rim under 2013.

De sångböcker som var specifikt riktade till barn och unga 2013 var sex till antalet och hade tydliga teman. Flera var kopplade till kända varumärken som till exempel *Bamses sångbok* och *Disney-sångboken: de populäraste Disneysångerna*. Böckerna innehåller illustrerade sångtexter och i vissa fall noter. Fyra av dem inkluderar även en CD-skiva, en DVD-skiva eller en inbyggd ljudspelare i pärmen.

Om Poesi och Sångböcker är kategorier av begränsat omfång är dramatikutgivningen ännu mindre. Liksom många år tidigare utkom inte en enda bok med pjäser för barn och unga under 2013.

Böcker som leksaker och leksaker som böcker

Ibland är gränsen mellan bok och leksak svår att dra. I 2013 års skörd finns åtminstone tre böcker som kan bada. *Doris delfin* och *Frida fisk* består båda av fyra uppslag i plast, förpackade tillsammans med ett litet plastdjur. I *En liten anka* är uppslagen försedda med små fickor där platta ankfigurer kan stickas in. Andra exempel på hybrider mellan bok och leksak är två pekböcker som i ryggen har en liten skallra och två bitvänliga plastflikar.

På Marion Billets *Jag gräver* och *Jag kör traktor* har de formskurna fordonen fått rörliga hjul medan *Tuff, tuff! Tåget går på bondgården* och *Tuff, tuff! Tåget går i djurparken* består av vardera tre små böcker som går att sätta ihop till ett tåg.

Böcker kombinerade med en hand- eller fingerdocka som går tvärs igenom hela boken finns i sex olika varianter 2013. Samtliga har ett djurhuvud utstickande på framsidan. En annan mellanform är böcker som utgör en del av en kartong som innehåller en byggsats. Alternativt får man själv trycka ut byggdelarna ur kartongsidorna. Bland årets böcker kan man bland annat bygga en haj, en dinosaurie och en grävmaskin. I Nick Arnolds *Så funkar maskiner* finns delar till ett antal mekaniska maskiner.

Att förpacka böcker tillsammans med leksaker förekommer också. *Lilla Anna och de mystiska fröna* finns inlagd i en kartong tillsammans med fröpåse och spade. Recept- och faktaboken *Elsa bakar muffins* säljs tillsammans med muffinsformar och *Hugo lagar pannkakor* har fått en slev som tillbehör. Peter Eldins *Trolleriboken* är gömd längst ner i en låda under diverse trolleriattiraljer. Klassiska *Känner du Pippi Långstrump?* säljs i en stor låda tillsammans med Pippi, Lilla Gubben och Herr Nilsson som plastfigurer.

Flikar av olika slag att dra i eller fälla upp finns både i relativt avancerade faktaböcker som Raleigh Rimes *Dinosaurologi* och i småbarnsfakta som *I djurparken*. De senare har ofta djur, färger eller begrepp som tema. En helt ny form av flikprodukt är *Pixiadventskalendern* som innehåller en pixibok bakom var och en av de 24 luckorna. Två böcker har ambitionen att lära barn klockan, den ena med den lovande titeln *Lär dig klockan på en timme*. *Piraterna lär sig klockan* av Fiona Munro innehåller en urtavla med rörlig visare.

17 titlar ur årets utgivning innehåller något slags ljudspelare. De flesta är avsedda för småbarn och har djur, musikinstrument eller fordon som tema. *Hur låter musikinstrumenten* av Sam Taplin har fokus på både djur och instrument. I *Hur låter kroppen* av Lee Wildish kan man lyssna på nysningar, fnitter och snarkningar. I *När jag blir stor* får läsaren följa Barbie under en dag och kan lyssna till ljud från djurparken, catwalken och racerbanan.

Faktaböcker

Faktaboksutgivningen har under de två senaste åren ökat. 2012 var det de översatta faktaböckerna som stod för ökningen, medan det 2013 huvudsakligen är de svenska. Precis som 2012 är det väldigt få återutgivningar. Är faktaböcker en färskvara som är trendkänslig eftersom så få återutgivs?

2013 års faktaböcker har ämnesord som kan relateras till djur av olika slag. Dessa kan delas in i småbarnsfaktaböcker där till exempel husdjur, bondgårdens djur och andra djur förekommer, ofta med ett djur på varje sida och gärna utformade i kartong. Dinosaurierna har alltid sin givna plats i mer eller mindre påkostade, översatta utgåvor.

Bland vilda djur, småkryp, husdjur och djurungar finns också *Stora mesboken* av Stefan Casta, rikt illustrerad av Staffan Ullström. Fåglarna är avbildade i naturlig storlek och boken ger tips på hur mesarna kan matas och hur de kan räknas. Fåglar ägnar sig också Ulf Nilsson åt i *Se fåglar*, illustrerad av Oskar Jonsson. Här ges bland annat svar på frågor om hur fåglarna överlever på vintern.

Andra vanliga ämnesord finns inom områden som livsfrågor och religion, där drygt tio böcker indexerats med Kristendom. Bland dessa finns olika bibelbearbetningar som *Äventyrsbibeln* av Catherine De Vries och Jim Madsen. Böcker om andra religioner än kristendomen är inte lika vanliga men ett undantag är *Ibn Battuta* av Fatima Sharafeddine och Intelag Mohammed Ali.

Kroppen och själen behandlas i en relativt stor mängd självhjälpsböcker. Barns och ungas vardag kanske inte alla gånger är så lätt att hantera och precis som för vuxna finns litteratur eller handböcker i att klara av vardagen. Läkaren och KBT-terapeuten Ludmilla Rosengrens *Livet är nu! Verktyg för en enklare vardag* vänder sig till äldre barn och yngre ungdomar och lär ut olika förhållningssätt för att hantera livets svårigheter. Nypon förlag som ger ut lättlästa böcker har även en faktabokserie med titeln Stressa ner och här finns bland annat *Vila dig i form* av Eva Robild med fotografier av Mette Bohlin. Roger Zetterströms *Pappa, vad är schizofreni?* förklarar hur psykiska sjukdomar yttrar sig och hur de kan behandlas. I *Ängla-pepp för barn* av Tina Ljungström och Marie Bergfeldt ger små änglar uppmuntrande budskap i syfte att stärka barnets självförtroende och självkänsla.

I förra Bokprovningen skrev vi att miljöhot var ett ämne som minskade bland faktaböckerna. I 2013 års utgivning verkar den trenden hålla i sig. Men kanske det är så att klimatförändringar och miljöhot snarare beskrivs i skönlitteraturen än i faktaböckerna? *Glukke solbarn: från sol till cell* av Agneta Zimmerman och Sylvia Mård beskrivs som lekfulla fakta för 5 till 9-åringar i ett försök att förklara klimatfrågan för yngre barn. Fotosyntesen är ämnet för boken. Om miljöhot för en

tynande tillvaro i faktaboksvärlden så är politik och samhällsfrågor ett ännu mer hotat ämne. Men även här finns undantag. *Stockholm: din och farmors farmors stad* av Jonathan Lindström beskriver huvudstaden under 150 år ur olika aspekter. Här tas demokratifrågor som rösträtt och olika politiska system upp.

Att resa ut i världen bort från Sverige och uppleva andra äventyr ges det möjlighet till i flera böcker om rymden. I *En biljett till stjärnorna: om rymdskepp och resor till andra planeter* av Peter Ekberg och Mattias Olsson går resan med rymdskepp. Det går också bra att dagdrömma om riktiga äventyr och spännande platser som Bermudatriangeln eller Titanics förlisning i *Viktiga kartor* av Sarah Sheppard.

Böcker om mat är ett omtyckt ämne även om kokböcker och liknande har minskat i förhållande till den stora boomen i mitten på 2000-talet. Matprogram för både vuxna och barn är populära och inspirerad av det kanske *Lilla Mästerkocken* är. Här erbjuds inte bara recept utan även en alldeles egen kockmössa. I *Från gård till gaffel* av Sanna Lindh och Josephine A. Andersson beskrivs var mjölken, osten och köttfärsen egentligen kommer ifrån. I *Smilla bakar glutenfritt* av Smilla Luuk får den glutenöverkänslige tips på smaskiga bakelser och annat gott.

Färger, måleri, konst och att teckna är ämnet för en stor grupp bland faktaböckerna. *Lär dig teckna fantasy* av Steve Beaumont och *Nya teckna ansikten* av Esbjörn Jorsäter och Henrik Sahlström är exempel på de populära ”lär dig teckna-böckerna” som ständigt återkommer. Den senare är vid det här laget en klassiker i sin genre som nu uppdaterats. Nationalmuseum har i samarbete med bokförlaget Langenskiöld givit ut en pekbok i kartong för ålderskategorin 0–113 år om Carl Larssons måleri, *Min första bok om Carl Larsson*. Pyssel i olika former hör till vanliga områden inom faktaboksutgivningen. Här finner den lekfulle böcker om lekar, spel, trolleri och gåtor.

Tecknade serier

De tecknade serierna för barn för en tynande tillvaro, och 2013 minskade utgivningen med så mycket som en tredjedel. Framför allt var det översättningarna som blev färre, men även de svenska originalen har minskat i antal. Bland översättningarna dominerar alltjämt manliga upphovspersoner och huvudpersoner, medan förhållandet är jämnare i den svenska originalutgivningen.

En stor del av utgivningen av tecknade serier för barn och unga bestod 2013 liksom föregående år av återutgivet material i samlingsvolymer. Årgångsutgivningen fortsätter av till exempel *Bamsebiblioteket* (6 delar) och *Kalle Anka & C:o: den kompletta årgången* (6 delar). Även många av förstautgåvorna är samlingsverk av klassiska serier som nu kommer i ny förpackning. Här finner vi till exempel Lena Furbergs *Mulle! De bästa serierna från åren 2004-2005* och *Min hästs bästa vol 1* samt den femte och sista delen i Peter Madsens *Valhall: den samlade sagan*. Åtskilliga gamla serieklassiker, som *Smurfbråk och bråksmurfar* av Peyo och Y. Delporte från 1980, utkom på nytt, medan till exempel Lucky Luke- och Asterix-älskaren kunde se fram emot nyskrivna äventyr: *Asterix hos pikterna* av Jean-Yves Ferri och Didier Conrad är de tappra gallernas 35:e äventyr, och i *Bröderna Dalton slår vad* av Achdé, Daniel Pennac och Tonino Benacquista drar Lucky Luke skarpt i sitt 86:e album.

Mangautgivningen har minskat avsevärt de senaste åren och ligger på en fortsatt låg nivå, och 2013 utkom blott fyra mangapocketar översatta från japanska: Aki Iries *Rans magiska värld. 3*, Hisae Iwaokas *Aomanjuskogen. 3* och *One Piece*, del 65 och 66. Som Sbi har konstaterat tidigare har i mangans ställe kommit en rad svenska serietecknare som arbetar i japansk berättar- och tecknarstil. I 2013 års utgivning finns flera exempel på detta. I Åsa Ekströms *Sayonara september 3* fortsätter till exempelvis berättelsen om flickan Alex som går på en serietecknarskola. Oskar Ekmans och Carolina Carromic Ståhlbergs Bleckmossen-serier från *Kamratposten* har samlats i *Samlade äventyr. 1*. Och i *Nosebleed Studio: Swedish manga anthology* gör studiomedlemmarna Natalia Batista, Catarina Batista och Joakim Waller på japanskt vis sina respektive tolkningar av vad som är typiskt svenskt.

Flera av 2013 års nya serier har flickor som huvudpersoner. Kim W. Andersson, Karl Johnsson och Lina Neidestam har i *Berättelser från Engelsfors* kompletterat Sara Bergmark Elfgrens och Mats Strandbergs Engelsfors-trilogi med en rad korta serienoveller. Susanne Fredelius *Doris* och Marguerite Abouets och Mathieu Sapins *Katterna anfaller* är något så ovanligt som två serier för yngre barn om tuffa och påhittiga flickor. Den sistnämnda är första delen i en serie om flickan Akissi som bor i Elfenbenskusten. Äventyr med en flicka i huvudrollen hittar vi även i Johan Wanloos *Kapten Klara i underjorden*. Kapten Klara och hennes kompis krokodilen Harry åker med i sin ubåt till jordens inre och hittar en annan värld som styrs av en elak härskare. Även i Kazu Kibuishis fantasyserie Amulett finns en flicka, Emily, som utkämpar en kamp mot onda makter. Tre delar i denna serie utkom under 2013, *Molnsökarna*, *Det sista rådet* och *Älvprinsen*. En annan flicka som vi nu möter för sjätte gången är Lou i Julien Neels *Lou 6: kristallåldern*.

Men det finns även pojkar i utgivningen, och här varierar gestaltningen av huvudpersonerna kraftigt. Ett klassiskt pojkäventyr med gangsters, poliser, rebeller och en diktator som ska störtas blir det i Jan Lööfs *Felix och det stora upproret*, som är en fristående fortsättning på *Felix och Tidsmaskinen* (2012). En helt annan, samtida pojkskildring är serieromandebuterande Elias Ericsons Mika, en sextonårig pojke som i *Åror* kommer ut som transperson under sitt första år på gymnasiet. I *Vi ska ses igen, Sanam: en berättelse om vägen till frihet* av Oskar Ekman och Peter Bergting, som samtidigt har givits ut på engelska, skildras en fjortonårig pojkes flykt från talibanernas Afghanistan till Sverige. Serien har givits ut inom Friends och UNHCR:s projekt Hej Sverige, som vill uppmärksamma ensamkommande flyktingbarns erfarenheter.

Samlingar

Bland årets sagosamlingar finns det två som sticker ut. I en rikt illustrerad samling med titeln *Det var en gång det som inte var* återberättar Bagir Kwiek och Monica Hirsch sju romska sagor från olika delar av världen. Sagorna berättar om romernas kultur och historia och är både humoristiska, romantiska och dramatiska. Boken finns också i en upplaga på romani.

En annan sagosamling som är sprungen ur en etnisk kultur är *Förvandlingar: sagor från andra sidan havet*. Den innehåller konstsagor skrivna av den estniske sagoberättaren Andry Ervald på 1980-talet och speglar förhållanden i Estland under denna tid.

Bland övriga samlingar med folksagor som utkommit under 2013 kan *Klassiska djursagor* återberättade av Susanna Davidson och Katie Daynes samt *Tusen och en natt* återberättade av Val Biro nämnas. I den senare hittar vi bland andra Sindbad, Aladdin och Ali Baba.

Christina Björk och Eva Eriksson fortsätter sitt samarbete med *Riddare och drakar*, som innehåller sju nyskrivna riddarsagor. I *Barbie – stora sagoboken* är Barbie själv huvudperson i de fem sagorna.

En ny typ av samling är Bonnier Carlsens tjocka volym med bilder av Elsa Beskow, *Bildskatt: närbilder ut Elsa Beskows sagor*. 150 detaljer ur konstnärens illustrationer ingår i en pekboksliknande utformning med ett ord på varje uppslag. Samma kvadratiska och kompakta format har *Bildbok* av Jan Lööf. Här är illustrationerna ännu fler och de beledsagas av en självreflekterande text skriven av konstnären själv. Båda böckerna har såväl barn som vuxna som sin målgrupp.

Det stora intresset för kreativt skrivande bland ungdomar resulterar varje år i ett antal antologier där *Lilla Augustpriset* är den mest kända. En mer ovanlig sådan antologi utkom 2013 på förlaget Kabusa, *Inuusuttut nunatsinni nuharsuarmilu/Ung i Grönland – ung i världen*. Efter en grönländsk skrivartävling för ungdomar med bokens titel som tema valdes 10 noveller ut. Texterna publiceras både på originalspråk och i svensk översättning. Illustrationerna är gjorda av elever på konstskolan i Nuuk.

Återutgivning

Det vi kallar för återutgivning, det vill säga utgivning i nya upplagor, nya versioner med nya illustrationer, nyöversättningar eller bearbetningar, står för 16 procent av utgivningen 2013, vilket inte innebär någon skillnad i jämförelse med tidigare år. Återutgivningen har legat stadigt på 15–

20 procent de senaste åren. Noteras kan dock att böcker ibland trycks om utan att ändras eller ges nytt ISBN, vilket gör att de inte registreras vare sig i Libris eller i institutets statistik. Det kan således finnas fler verk som hör till denna kategori än vad Sbi vet om.

Återutgivningen består dels av sagor, klassiska berättelser och liknande, men också till ganska stor del av böcker som är relativt nyutkomna. Det är till exempel vanligt att ungdomsböcker ges ut i pocket ett år eller två efter den svenska originalutgåvan. 2013 kom Cilla Naumanns *62 dagar* (2011), Becca Fitzpatricks *Noras val* (2012) och Lauren Olivers *Resten får du ta reda på själv* (2012) i pocket. Förutom några kända 1980- och 90-talsverk, Maria Gripes *Tordyveln flyger i skymningen* (1978) och Peter Pohls *Man kan inte säga allt* (1999), återutges mycket lite äldre ungdomslitteratur. Det är en typ av litteratur som i stället tycks vara starkt förankrad i sin samtid.

Böcker som har några decennier på nacken återutges inte i någon större utsträckning. När så sker rör det sig framför allt om svenska författare verksamma från 1940-talet och framåt som kan sägas vara kanoniserade och har skapat etablerade figurer som fortfarande är omtyckta. Några exempel ur utgivningen 2013 är Barbro Lindgrens och Eva Erikssons *Stora boken om Den vilda bebin* (2002), Astrid Lindgrens *Bröderna Lejonhjärta* (1973), Ulf Löfgrens *Ludde* (1984) och Bertil Almqvists *Barna Hedenhös* (1948). Den sistnämnda blev extra aktuell 2013 i och med att stenåldersfamiljen var huvudpersoner i SVT:s julkalender.

Det är inte så vanligt att utländska böcker från de senaste decennierna som återutges nyöversätts, men Ole Lund Kirkegaards *Gummi-Tarzan* (1976) utgör ett undantag. Berättelsen om mobbade Ivan har fått ny språkdräkt av Caroline Bruce.

Bland de mycket få äldre barnlitterära klassikerna finner vi första delen i Laura Ingalls Wilders Lilla huset på prärien-svit, *Det lilla huset i Stora skogen*, Kenneth Grahames *Det susar i säven* och Charles Dickens *En julsaga*. Det är olika hur påkostade dessa utgivningar är, och framför allt om förlagen kostar på nyöversättning eller inte. I fallet Ingalls Wilder har förlaget inte gjort det, utan använt originalöversättningen av Jadwiga P. Westrup från 1963. Detsamma gäller Grahames bok, som i både Rabén & Sjögrens och Telegram Klassikers utgåva ges ut i Signe Hallströms översättning från 1932. Dickens julsaga har däremot, liksom övriga titlar i B. Wahlströms klassikerserie i vilken denna titel ingår, nyöversatts av Christina Westman.

En form av återvinning som inte är statistiskt mätbar, är de nya verk som baseras på äldre gestalter, till exempel nyskrivna och nyillustrerade böcker om Tove Janssons Mumintroll. I likhet med klassiska sagor som ingår i nya originalverk hör dessa inte till återutgivningen i statistisk mening, men är ändå på sätt och vis en del av den. Ett annat exempel, som också kan ses som ett forum för etablering av nya klassiker, är den omfattande utgivningen av antologier. Här finns till exempel Bonnier Carlsens nya ”Du och jag, min skatt”-serie, som innehåller åtskilliga tidigare publicerade berättelser, sånger och rim och ramsor, vilka här förpackas i ett nytt format. 2013 utgavs de två första delarna i serien, *Du och jag, min skatt: 1-åringen* och *Du och jag, min skatt: 3-åringen*.

Litteraturlista

Den här listan innehåller endast böcker som nämns i ovanstående dokumentation och är alltså **inte** en förteckning över samtliga böcker som utkom 2013.

Abouet, Marguerite & Sapin, Mathieu & Schröder, Horst (övers.). *Katterna anfaller.* Stockholm: Epix
Abrahamson, Emmy. *Stjäla the show.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Achdé & Andersson, Per A. J. (övers.). *Bröderna Dalton slår vad.* Olofstorp: Albumförlaget
Aerts, Jef & Törnqvist, Marit (övers.). *Större än en dröm.* Stockholm: Rabén & Sjögren
al-Najjar, Taghrid & al-'Askari, Rim Walid & Maalla, Samira (övers.). *När det knackade på dörren.* Stockholm: Trasten
Alexandersson, Per. *Ditt äckel!* Helsingborg: Nypon
Almhjell, Tone & Östlund, Nina (övers.). *Törnrosens nyckel.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Almqvist, Bertil. *Barna Hedenhös.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Arnold, Nick. *Så funkar maskiner: en interaktiv guide till enkla maskiner och mekanismer: bygg dina egna modeller.* Göteborg: Tukan
Arro, Lena & Schönbeck, Valentin. *Benrangelskuggan.* Bromma: Opal
Ashby, Elvira. *Ajja & Bajjas ramsor.* Lidingö: Hatten
Ashby, Elvira. *Tamtarams.* Lidingö: Hatten
Ashby, Elvira. *Tungvrickare.* Lidingö: Hatten
Axland, Mikael & Hermansson, Kajsa E. *Noel upptäcker små små djur.* Sundbyberg: Axland Consult
Bampton, Clare & Wood, Steven & Steen, Maud (övers.). *Lär dig klockan på en timme: ha kul när du övar!* London: Arctic
Barnhill, Kelly Regan & Näsling, Sanne (övers.). *Spegeln: en skräcksaga.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Beaumont, Steve & Steen, Maud (övers.) & Steen, Olof (övers.). *Lär dig teckna fantasy: [skapa fantastiska fantasykaraktärer].* London: Arctic
Bengtsson, Elin. *Mellan vinter och himmel.* Stockholm: Natur & kultur
Bengtsson, Torsten. *Försvunnen.* Bromma: Opal
Bentenius-Wennlert, Anki. *Tussan Tott börjar skolan: en berättelse för nyfikna och vetgiriga barn.* Gnosjö: Minbok.nu
Bergström, Patrik & Diehl, Laura. *Dvärgarnas stad.* Stockholm: Lilla Piratförlaget
Berättelser från Engelsfors. Stockholm: Rabén & Sjögren
Beskow, Elsa. *Bildskatt: närbilder ur Elsa Beskows sagor.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Billet, Marion & Lindfors, Marianne (övers.). *Jag gräver.* Stockholm: Hippo
Billet, Marion & Lindfors, Marianne (övers.). *Jag kör traktor.* Stockholm: Hippo
Biro, Val & Helleday Ekwurtzel, Marie (övers.). *Tusen och en natt.* Stockholm: Rebus
Birro, Marcus. *Calcio amore: drömmen.* Saltsjö-Boo: Pintxo
Björk, Christina & Eriksson, Eva. *Riddare och drakar.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Blade, Adam & Lönn, Birgit (övers.). *Hondor - luftens härskare.* Stockholm: Bergh
Borelius, Charlotta (red.). *Bamses sångbok.* Malmö: Egmont Kids Media Nordic
Bracken, Beth & Fraser, Kay & Sawyer, Odessa & Peterson, Hans (övers.). *En farlig önskan.* Helsingborg: Nypon
Bracken, Beth & Fraser, Kay & Sawyer, Odessa & Peterson, Hans (övers.). *Kronan i Svarta sjön.* Helsingborg: Nypon
Bracken, Beth & Fraser, Kay & Sawyer, Odessa & Peterson, Hans (övers.). *Smycket.* Helsingborg: Nypon
Bracken, Beth & Fraser, Kay & Sawyer, Odessa & Peterson, Hans (övers.). *Ut ur skuggan.* Helsingborg: Nypon
Bredow, Katarina von. *Du & jag.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Bross, Helena & Rönns, Christel. *Allra bästa kompisen.* Stockholm: Bonnier Carlsen

Bross, Helena & Rönns, Christel. *Slagsmål.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Brunt, Carol Rifka & Stalby, Christina (övers.). *Låt vargarna komma.* Älvsjö: X Publishing
Cao, Wenxuan & Willis, Helena & Gong, Yanling & Ekeroth, Eva (övers.). *Koppen som försvann / Den sovande Guden.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Casta, Stefan. *Stora mesboken.* Bromma: Opal
Crowther, Kitty & Tiberg, Joar (övers.). *Annie från sjön.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Dahlin, Petrus & Falkenhem, Sofia. *Dilsa och den falska förälskelsen.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Dahlin, Petrus & Nilsson Thore, Maria. *Innan jag fanns.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Dahlin, Petrus & Falkenhem, Sofia. *Skandalen vid Skanstull.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Dalsgaard Thomsen, Sissel & Bregnhøi, Rasmus & Gabrielsson Edling, Carina (övers.). *Vips och Drakula-klubben.* Helsingborg: Hegas
Davidson, Susanna & Daynes, Katie & Johnson, Richard & Helleday Ekwurtzel, Marie (övers.). *Klassiska djursagor.* Göteborg: Tukan
De Pedro, Jens Peter & Geffenblad, Lotta. *Gapa stort!* Stockholm: Bonnier Carlsen
De Pedro, Jens Peter & Geffenblad, Lotta. *Vad äter du monster?* Stockholm: Bonnier Carlsen
DeVries, Catherine & Madsen, Jim & Kärnbo, Cecilia (övers.). *Äventyrsbibeln.* Värnamo: Semnos
Dickens, Charles & Ingpen, Robert & Westman, Christina (övers.). *En julsaga.* Stockholm: B. Wahlström
Doyle, Roddy & Sjöstrand Svenn, Helena (övers.) & Svenn, Gösta (övers.). *Mary, spöket och resan genom natten.* Stockholm: Alfabeta
Eggert, Anette & Güettler, Mia Maria. *Fallet Knubbfisken.* Stockholm: B. Wahlström
Ehn, Anna & Gimbergsson, Sara. *Pelé, Kaká och jag.* Bromma: Opal
Ehring, Anna & Geffenblad, Lotta. *Här vill inte hundar bo.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Ekberg, Peter & Olsson, Mattias. *En biljett till stjärnorna: om rymdskepp och resor till andra planeter.* Stockholm: Bergh
Eklund Wilson, Erika. *Märta och stallkompisarna.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Eklund Wilson, Erika. *Världens räddaste häst.* Bromma: Opal
Ekman, Oskar & Ståhlberg, Carolina Carromic. *Samlade äventyr. 1.* Stockholm: Kartago
Ekman, Oskar & Bergting, Peter. *Vi ska ses igen, Sanam: en berättelse om vägen till frihet.* Solna: Friends och UNHCR i samarbete med Kartago
Ekström, Åsa. *Sayonara september. 3.* Stockholm: Kartago
Eldin, Peter & Helleday Ekwurtzel, Marie (övers.). *Trolleriboken.* Stockholm: Rebus
Engholm, Bengt-Erik & Gimbergsson, Sara. *Råttornas själar.* Stockholm: Bergh
Ericson, Elias. *Åror.* Stockholm: Ordfront Galago: Publit [distributör]
Ervald, Andry & Burman, Kristi & Burman, Christo (övers.). *Förvandlingar: sagor från andra sidan havet.* Umeå: Atrium
Farzaneh, Farzad & Gårdsäter, Viktor. *När pappas farmor dog.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Fearon, Isak & Fearon, Roberth. *Prinsen & pojken.* Färjestaden: Vombat
Ferri, Jean-Yves & Conrad, Didier & Andersson, Per A. J. (övers.). *Asterix hos pikterna.* Malmö: Egmont Kids Media Nordic
Fitzpatrick, Becca & Jansson, Carina (övers.). *Noras val.* Stockholm: Ponto Pocket
Fitzpatrick, Becca & Jansson, Carina (övers.). *Änglarnas kamp.* Stockholm: B. Wahlström
Flyndersø, Per & Wenzel-Bürger, Eva & Nyström, Qui (övers.). *Adventskalendern.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Foxley, Janet & Wells, Steve & Jansson, Carina (övers.). *Monkel Trogg.* Sundbyberg: Semic
Fredelius, Susanne. *Doris.* Stockholm: Kartago
Furberg, Lena. *Min hästs bästa. [Vol. 1].* Malmö: Egmont Kids Media Nordic
Furberg, Lena. *Mulle!: de bästa serierna från åren 2004-2005.* Malmö: Egmont Kids Media Nordic
Gaarder, Jostein & Düzakin, Akin & Aronsson, Kerstin (övers.). *Man undrar.* Göteborg: Kabusa böcker
Gesén, Pernilla. *Hon ville ju.* Stockholm: LL-förlaget

Gissy, Peter & Karlsson, Jenny. *Bellman på klappjakt.* Stockholm: Bergh
Gissy, Peter & Karlsson, Jenny. *Bellman på tjuvjakt.* Stockholm: Bergh
Grahame, Kenneth & Hallström, Signe (övers.). *Det susar i säven.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Green, John & Stålmarck, Ylva (övers.). *Förr eller senare exploderar jag.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Gripe, Maria. *Tordyveln flyger i skymningen: en beskrivning av vissa händelser i Ringaryd i Småland.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Gustavsson, Per. *Skuggsidan.* Stockholm: Natur & kultur
Güettler, Kalle & Helmsdal, Rakel & Áslaug Jónsdóttir. *Monsterbråk.* Stockholm: Kabusa böcker
Hallberg, Lin. *Hemma kanske inte är en plats.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Hallberg, Lin & Nordqvist, Margareta. *Sam och Sigge och den långa resan.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Hallqvist, Britt G. & Henschen, Helga. *Festen i Hulabo.* Stockholm: En bok för alla
Havstad, Bitte. *Spelets fångar.* Bromma: Opal
Helleday Ekwurtzel, Marie (övers.). *En liten anka.* Göteborg: Tukan
Helleday Ekwurtzel, Marie (övers.). *När jag blir stor.* Bath: Göteborg: Parragon ; Parakit
Helleday Ekwurtzel, Marie (övers.). *Tuff, tuff! - tåget går i djurparken: tre roliga djursagor i en låda!* Göteborg: Tukan
Helleday Ekwurtzel, Marie (övers.). *Tuff, tuff! - tåget går på bondgården: tre roliga djursagor i en låda!* Göteborg: Tukan
Herngren, Moa. *Homecoming queen.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Hole, Stian & Lagergren, Barbro (övers.). *Annas himmel.* Stockholm: Alfabeta
Holmquist, Eva & Österström, Marcus. *Förlora för att vinna.* Jönköping: Ordspira förlag
Huett, Annika. *Åkerbo: sju syskon, fyra våningar.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Höglund, Anna. *Om detta talar man endast med kaniner.* Stockholm: Lilla Piratförlaget
I djurparken. Göteborg: Tukan
Inuusuttut - nunatsinni nunarsuarmilu/Ung i Grönland - ung i världen. Göteborg: Kabusa böcker
Irie, Aki & Bergström, My (övers.). *Rans magiska värld. 3.* Göteborg: Ordbilder
Isol & Thorburn, Annakarin (övers.). *En anka är bra att ha ; En pojke är bra att ha.* Stockholm: Alfabeta
Iwaoka, Hisae & Johansson, Magnus (övers.). *Aomanjuskogen. 3.* Göteborg: Ordbilder
Jacobsson, Ritta. *Eviga glömskans allé.* Stockholm: B. Wahlström
Jaensson, Håkan. *Dödsknäpp.* Stockholm: Alfabeta
Jalbert, Philippe & Andreasson, Eva (övers.). *En bilresa.* Stockholm: Känguru
Jimi & Gustafsson Chen, Anna (övers.). *Stjärnenatt.* Stockholm: Mirando
Johansson, Ewa Christina. *Vänd dig inte om.* Helsingborg: Nypon
Johansson, George & Lindblad, Stefan. *Rizzo racerförare: en berättelse.* Stockholm: Bergh
Jones, Gareth P. & Wiberg, Carla (övers.). *Constables & Toops kistor och kransar.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Jorsäter, Esbjörn & Sahlström, Henrik. *Nya teckna ansikten.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Jägerfeld, Jenny. *Jag är ju så jävla easy going.* Stockholm: Gilla böcker
Kadefors, Sara. *Lex bok.* Stockholm: Lilla Piratförlaget
Karlsson, Ellen & Lindström, Eva. *Snöret, fågeln och jag.* Stockholm: Hippo
Kastevik, Janina & Björnstjerna, Jonna. *Slottet av is.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Kibuishi, Kazu & Helleday Ekwurtzel, Marie (övers.). *Det sista rådet.* Helsingborg: Hegas
Kibuishi, Kazu & Helleday Ekwurtzel, Marie (övers.). *Molnsökarna.* Höganäs: Hegas
Kibuishi, Kazu & Helleday Ekwurtzel, Marie (övers.). *Älvprinsen.* Helsingborg: Hegas
Kirkegaard, Ole Lund & Bruce, Caroline (övers.). *Gummi-Tarzan.* Stockholm: B. Wahlström
Kohwagner, Gabi & Helleday Ekwurtzel, Marie (övers.). *Lilla mästerkocken.* Stockholm: Rebus
Krantz, Klara. *Ge mig arsenik.* Stockholm: Alfabeta
Kummer, Gudrun & Harnisch, Astrid (övers.). *Mailin och Solveig hos jättepandorna.* Stockholm: Books on Demand GmbH (BoD)

Kwiek, Bagir & Hirsch, Monica & Rahm, Jonas. *Det var en gång det som inte var: romska sagor.* Göteborg: Kabusa böcker
LaCour, Nina & Nolting, Mia & Stedman, Helena (övers.). *Jag går dit du går.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Larsson, Carl. *Min första bok om Carl Larsson: 0-113 år.* Stockholm: Langenskiöld i samarbete med Nationalmuseum
Leandoer, Kristoffer & Ekstam, Emma. *Döden och alla hans vänner: en berättelse.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Lidbeck, Cecilia & Vallmark, Robert. *Barnhemmet.* Stockholm: Lilla Piratförlaget
Lilla Augustpriset 2013. Stockholm: Svenska förläggareföreningen och Posten
Linde, Heidi & Stedman, Helena (övers.). *Pym Pettersons misslyckade familj.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Lindenbaum, Pija. *Ska vi va?* Stockholm: Rabén & Sjögren
Lindgren, Astrid & Wikland, Ilon. *Bröderna Lejonhjärta.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Lindgren, Barbro & Eriksson, Eva. *Stora boken om Den vilda bebin: samlingsvolym.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Lindh, Sanna & Andersson, Josephine A. *Från gård till gaffel.* [Eskilstuna]: A L Publishing
Lindström, Jonathan. *Stockholm: din och farmors farmors stad.* Stockholm: Stockholmia
Ljunggren, Magnus & Vänehem, Mats. *Bortdribblad.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Ljunggren, Magnus & Vänehem, Mats. *En egen drake.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Ljunggren, Magnus & Vänehem, Mats. *Tufft spel.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Ljungström, Tina & Bergfeldt, Marie. *Ängla-pepp för barn.* Stockholm: Vulkan
Long, Marie-Chantal. *Älska mig bara mig.* Stockholm: Hippo
Lundberg Hahn, Kerstin. *Barnkolonin.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Lundberg, Patrik. *Gul utanpå.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Lundeberg, Annika (red.) & Zethraeus, Stina (red.). *Du och jag min skatt. 1-åringen.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Lundeberg, Annika (red.) & Zethraeus, Stina (red.). *Du och jag min skatt. 3-åringen.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Lundgren, Gunilla & Ramadani, Ramüz & Eriksson, Amanda. *Ramiz resa: en romsk pojkes berättelse.* Stockholm: Tranan
Luuk, Smilla. *Smilla bakar glutenfritt: favoritrecept och smarta tips.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Löfgren, Ulf. *Ludde.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Lööf, Jan. *Bildbok: ur Jan Lööfs bildvärld.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Lööf, Jan. *Felix och det stora upproret.* Stockholm: Kartago
Madsen, Peter & Tegebjer, Mikael (övers.). *Valhall: den samlade sagan. 5.* Stockholm: Ekholm & Tegebjer
Mangold, Maud & Buregren, Sassa. *Drömkatt.* Göteborg: Kabusa böcker
Melin, Mårten & Ahlin, Malin. *Jag är ett litet liv: dikter mest om vänskap.* Höganäs: Hegas
Melin, Mårten. *Ska vi ses?* Helsingborg: Nypon
Mellgren, Jöns. *Sigrid och Natten.* Stockholm: Natur & kultur
Motuelle, Bérengère & Messing, Marit (övers.). *Bada med Doris Delfin.* Stockholm: Rebus
Motuelle, Bérengère & Messing, Marit (övers.). *Bada med Frida Fisk.* Stockholm: Rebus
Mull, Brandon & Risheden, Jan (övers.). *Demonfängelset.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Munro, Fiona & Harmer, Sharon & Messing, Marit (övers.). *Piraterna lär sig klockan.* Stockholm: Rebus
Myracle, Lauren & Kempe, Ylva (övers.). *Tyl.* Stockholm: Lindskog
Naumann, Cilla. *62 dagar.* Stockholm: Alfabeta
Neale, Lucy & Messing, Marit (övers.). *Elsa bakar muffins: recept- och faktabok.* Stockholm: Rebus
Neale, Lucy & Messing, Marit (övers.). *Hugo lagar pannkakor: recept- och faktabok.* Stockholm: Rebus
Neel, Julien & Riad, Lotta (övers.). *Kristallåldern.* Hägersten: Wibom

Nesbø, Jo & Dybvig, Per & Lagergren, Barbro (övers.). *Doktor Proktor och den stora guldkuppen: [en ruskigt rolig berättelse]*. Stockholm: Lilla Piratförlaget
Nielsen, Jan Henrik & Hoelstad, Melinda (övers.). *Som om hösten kom på sommaren*. Bromma: Opal
Nilsson, Elin. *Flyt som en fjäril, stick som ett bi*. Stockholm: Alfabeta
Nilsson, Frida & Geffenblad, Lotta. *Jagger Jagger*. Stockholm: Natur & kultur
Nilsson, Mia. *Hugo - elak, blodtörstig och- jättefarlig?* Stockholm: Bonnier Carlsen
Nilsson, Per. *Från mörkret mot ljuset: maj*. Stockholm: Alfabeta
Nilsson, Ulf & Jonsson, Oskar. *Se fåglar: på fågelspaning*. Stockholm: Bonnier Carlsen
Nordin, Magnus & Gabel, Lars. *Elias bok*. Stockholm: Bergh
Nordin, Sofia. *En sekund i taget*. Stockholm: Rabén & Sjögren
Nordström, Jockum. *Vart ska du?* Stockholm: Rabén & Sjögren
Norlin, Arne. *Uppgörelsen*. Stockholm: Alfabeta
Norrman, Christina (övers.) & Helleday Wurtzel, Marie (övers.). *Barbie - stora sagoboken*. Bath: Göteborg: Parragon ; Parakit
Norton, Jeff & Wiberg, Carla (övers.). *Kampen för framtiden*. Stockholm: Bergh
Nosebleed Studio - Swedish manga anthology. Lund: Nosebleed Studio
Novák-Rosengren, Ralf & Santesson, Anita. *5768 visningar på Youtube*. Stockholm: Podium
Nygren, Maria. *Fjärde riket*. Stockholm: Bonnier Carlsen
Oates, Joyce Carol & Ridelberg, Helena (övers.). *Två eller tre saker jag glömde berätta för dig*. Stockholm: Bonnier Carlsen
Oda, Eiichiro. *One Piece. 65, Börja om från början*. Stockholm: Bonnier Carlsen
Oda, Eiichiro. *One Piece. 66, Vägen som leder mot solen*. Stockholm: Bonnier Carlsen
Ohlsson, Kristina. *Glasbarnen*. Stockholm: Lilla Piratförlaget
Oliver, Lauren & Hallén, Jessica (övers.). *Resten får du ta reda på själv*. Stockholm: Månpocket
Olsson, Lotta & Ramel, Charlotte. *Här är stora näsan*. Stockholm: Bonnier Carlsen
Olsson, Lotta & Ramel, Charlotte. *Liten, liten snälling*. Stockholm: Bonnier Carlsen
Olsson, Lotta & Nilsson Thore, Maria. *Meningen med livet*. Stockholm: Bonnier Carlsen
Olsson, Lotta & Chaud, Benjamin. *Tro på tomten*. Stockholm: Rabén & Sjögren
Olsson, Sören & Jacobsson, Anders & Mak, Kwok-Hei. *Berts fejsbok*. Malmö: Egmont Kids Media Nordic
Oskarsson, Marie & Bergendahl, Helena. *Fråga chans igen*. Stockholm: Bonnier Carlsen
Oskarsson, Marie & Bergendahl, Helena. *Vara ihop*. Stockholm: Bonnier Carlsen
Palacio, R. J. & Danielsson, Ulla (övers.). *Undret*. Stockholm: Bromberg
Persson, Klara. *Maximilian och Minimilian*. Stockholm: Urax
Peyo & Emond, Ingrid (övers.). *Smurfbråk och bråksmurfar ; [Olympiska smurfspelen]*. Sundbyberg: Semic
Pohl, Peter. *Man kan inte säga allt*. Stockholm: Malmö: Dejavu ; Publit [distributör]
Rai, Bali & Olsson, Helena (övers.). *Drömläge*. Örnsköldsvik: Argasso
Rimes, Raleigh & Blythe, Gary & Lundqvist, Lars (övers.). *Dinosaurologi: [jakten på en förlorad värld]: redogörelse från en expedition in i det okända: Sydamerika - april 1907*. Stockholm: B. Wahlström
Robild, Eva. *Vila dig i form*. Helsingborg: Nypon
Rosengren, Ludmilla. *Livet är nu!: verktyg för en enklare vardag*. [Stockholm: Vulkan]
Rottböll, Grethe & Virke, Emma. *Jon har ett svart hål i sitt röda hjärta*. Stockholm: Bonnier Carlsen
Ruddra, Anshumani & Park, Gwangjo & Park, Jung-a & Hallonsten, Sven (övers.). *Dorje: tigern utan ränder*. Malmö: Hjulet
Ryan, Carrie & Holst, Lisbet (övers.). *Den mörka staden*. Göteborg: Styxx fantasy
Rygert, Göran (red.). *Disney-sångboken de populäraste Disneysångerna*. Danderyd: Notfabriken
Salmi, Veera & Jormalainen, Emmi & Relander, Ann-Christine (övers.). *Ponnis och Pippis bok*. Stockholm: Alfabeta
Salmson, Jo. *Kungen kommer!* Stockholm: Bonnier Carlsen
Salmson, Jo. *Skuggan och draken*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Salmson, Karin & Clason, Maria. *Simri på hattäventyr.* Linköping: Olika
Sandberg, Inger & Sandberg, Lasse. *Lilla Anna och de mystiska fröna.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Sandén, Mårten & Arnehed, Åsa. *Mitzi i mitten.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Schreiber, Johanna. *Carlstensveckan.* Stockholm: B. Wahlström
Sharaf al-Din, Faimah & Alī, Inṭilāq Muḥammad & Risberg, Elisabet (övers.). *Ibn Battuta.* Stockholm: Trasten
Sheppard, Sarah. *Viktiga kartor: för äventyrare och dagdrömmare.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Showalter, Gena & Liljeborg, Olov (övers.). *Alice i Zombielandet.* Stockholm: Harlequin
Silei, Fabrizio & Quarello, Maurizio A. C. & Hyllienmark, Olov (övers.). *Rosas buss.* Bromma: Alvina
Skåhlberg, Anette & Dahlquist, Katarina. *Andnöd.* Uppsala: Sagolikt
Skåhlberg, Anette & Dahlquist, Katarina. *Juli slår knut.* Uppsala: Sagolikt
Smith, Alex T. & Stedman, Helena (övers.). *Claude i storstan.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Smith, Alex T. & Stedman, Helena (övers.). *Claude på semester.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Snicket, Lemony & Klassen, Jon & Kieri, Katarina (övers.). *Mörkret längst ner.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Stehn, Malin. *Klubb S.O.S. öppnar snigelhotell.* Bromma: Opal
Stork, Francisco X. & Erkelius, Lina (övers.). *Marcelo i den verkliga världen.* Stockholm: B. Wahlström
Strandberg, Mats & Bergmark Elfgren, Sara. *Nyckeln.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Susso, Eva. *Tusen tips till en fegis.* Bonnier Carlsen
Svingen, Arne & Nordin, Sofia (övers.). *Balladen om en bruten näsa.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Taplin, Sam & Messing, Marit (övers.). *Hur låter musikinstrumenten?* Stockholm: Rebus
Taylor, Laini & Karlin, Lena. *Mörk ängel.* Stockholm: Bazar
Thorsell, Anne. *Klappa, klappa händerna och andra ramsor för barn.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Tuwim, Julian & Szancer, Jan Marcin & Bodegård, Anders (övers.). *Lokomotivet.* Stockholm: Polska institutet
Törnqvist, Victoria & Suneson, Anders. *Tjärna: med kompisar på nya äventyr i byn och fäbodskogen.* Frösön: Tecknade bilder
Wahldén, Christina. *En varm vinter.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Walliams, David & Blake, Quentin & Lagergren, Barbro (övers.). *Dennis hemlighet.* Stockholm: B. Wahlström
Van Ranst, Do & Bonde, Rikard (övers.) & Wikén Bonde, Ingrid (övers.). *Lögnen på femte våningen.* Stockholm: Turbine
Wanloo, Johan. *Kapten Klara i underjorden.* Stockholm: Kartago
Wennberg, Liz & Femerstrand, Andrea. *Punkpapporna.* Stockholm: Vombat
Wennberg, Liz & Segerstedt, Jacob. *Punkpapporna i London.* Färjestaden: Vombat
Widmark, Martin & Willis, Helena. *Cykelmysteriet.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Wilder, Laura Ingalls & Westrup, Jadwiga P. & Hallqvist, Britt G. (övers.). *Det lilla huset i Stora skogen.* Stockholm: Rabén & Sjögren
Wildish, Lee & Messing, Marit (övers.). *Hur låter kroppen?* Stockholm: Rebus
Vittaniemi, Erkki & Figueroa, Natalia & Pilvinen, Anna (övers.). *Miirulaiset / Husmussons.* Upplands Väsby: Erkki Vittaniemi
Wolf, Karina & Hilts, Ben & Hilts, Sean & Hellsing, Lennart (övers.). *Familjen Sömnlösing.* Stockholm: Bonnier Carlsen
Zetterström, Roger. *Pappa, vad är schizofreni?* [Hägersten: Stockholm: Roger Zetterström]: Vulkan
Zimmerman, Agneta & Mård, Sylvia. *Glukke solbarn: från sol till cell.* Stockholm: GML
Åhlund, Rebecka. *Flickan på tavlan.* Stockholm: Rabén & Sjögren

Statistikbilaga

År 2013 utkom totalt 1770 barn- och ungdomsböcker i Sverige

År 2012 utkom 1761 titlar

Totala utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2013

År 2013 utkom **1770** barn- och ungdomsböcker i Sverige. Totalt antal svenska barn- och ungdomsböcker 2013 var 1052 titlar vilket utgör 59 % av den totala utgivningen (2012: 947 = 54 %). Totalt antal översatta barn- och ungdomsböcker 2013 var 718 titlar vilket motsvarar 41 % (2012: 814 = 46 %). Av den totala barn- och ungdomsutgivningen utgörs 84 % av förstaupplagor (2012: 84 %).

Tabell 1. Totala utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2012-2013

Kategori	2012	2013
Bilderböcker	655	608
Dramatik	-	-
Faktaböcker	197	231
Kapitelböcker	260	295
Mellanålder	241	275
Poesi	6	8
Samlingar	41	39
Sångböcker	6	6
Tecknade serier	74	50
Ungdomsböcker	281	258
Totalsumma	**1761**	**1770**

Kommentar: År 2013 utkom totalt 1770 barn- och ungdomsböcker, vilket är en **ökning med 0,5 %** jämfört med 2012.

Diagram 1. Totala utgivningen av barn- och ungdomsböcker 1993-2013

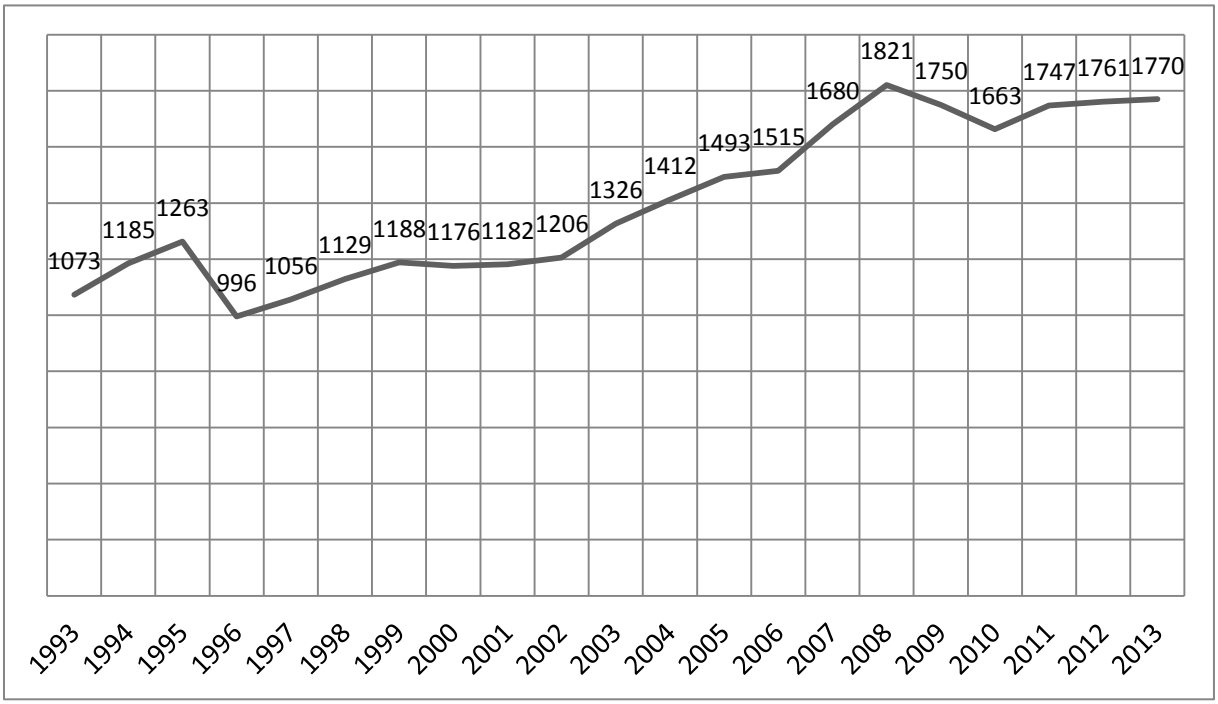

Svenska och översatta barn- och ungdomsböcker 2013

Tabell 2. Totala utgivningen av svenska barn- och ungdomsböcker 2012-2013

Kategori	2012	2013
Bilderböcker	351	393
Dramatik	-	-
Faktaböcker	78	105
Kapitelböcker	192	214
Mellanålder	129	149
Poesi	4	7
Samlingar	29	23
Sångböcker	6	5
Tecknade serier	29	21
Ungdomsböcker	129	135
Totalt	**947**	**1052**

Kommentar: Den totala svenska utgivningen 2013 **ökade med 11,1 %** jämfört med 2012.

Tabell 3. Totala utgivningen av översatta barn- och ungdomsböcker 2012-2013

Kategori	2012	2013
Bilderböcker	304	215
Dramatik	-	-
Faktaböcker	119	126
Kapitelböcker	68	81
Mellanålder	112	126
Poesi	2	1
Samlingar	12	16
Sångböcker	-	1
Tecknade serier	45	29
Ungdomsböcker	152	123
Totalt	**814**	**718**

Kommentar: Den totala översatta utgivningen 2013 **minskade med 11,8 %** jämfört med 2012.

Diagram 2. Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2000-2013, jämförelse svenska och översatta böcker

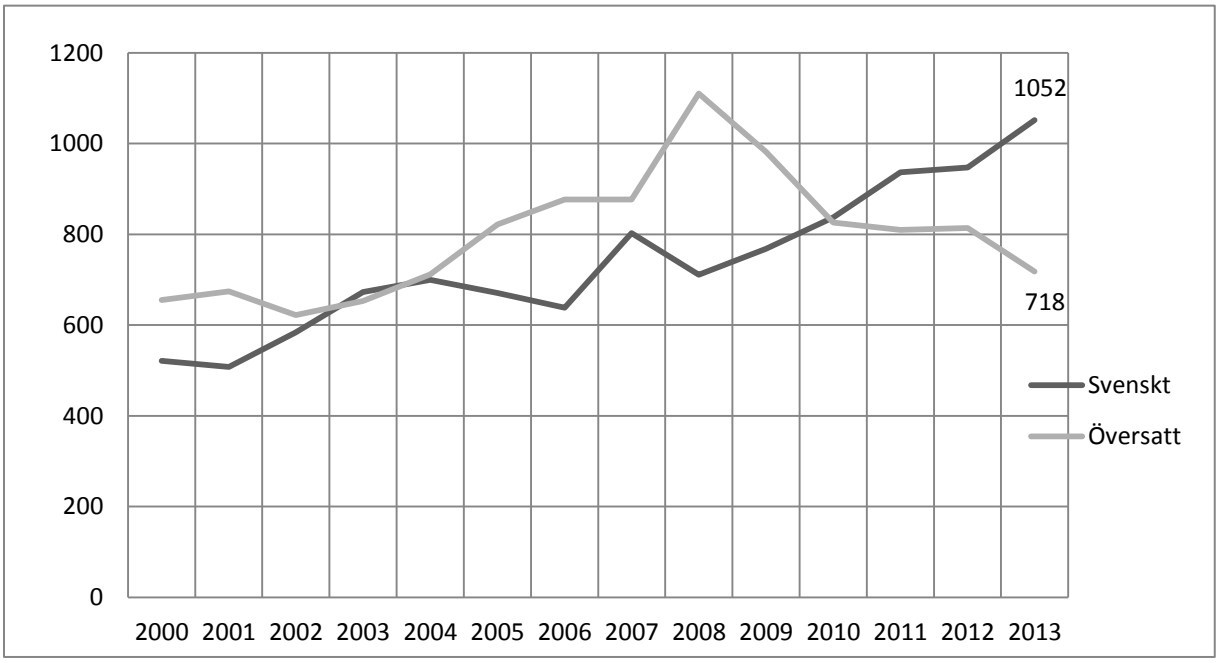

Diagram 3. Fördelning mellan svenska och översatta barn- och ungdomsböcker, totala utgivningen 2013

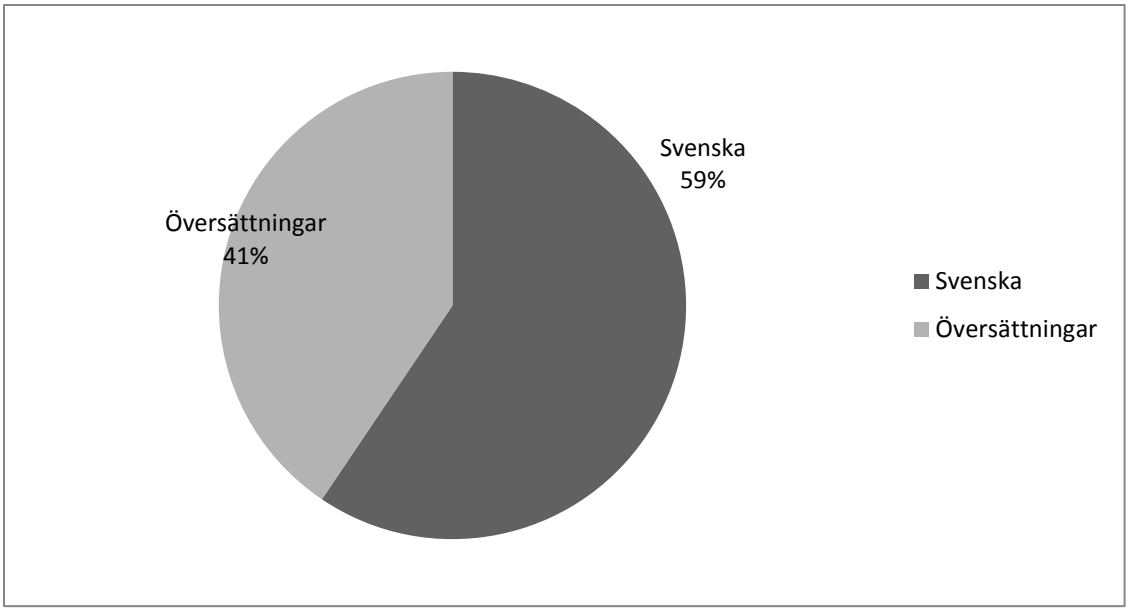

Förstaupplagor av barn- och ungdomsböcker 2013

Tabell 4. Svenska barn- och ungdomsböcker, förstaupplagor 2012-2013

Kategori	2012	2013
Bilderböcker	253	280
Dramatik	-	-
Faktaböcker	72	96
Kapitelböcker	166	180
Mellanålder	109	131
Poesi	3	6
Samlingar	24	22
Sångböcker	5	4
Tecknade serier	28	21
Ungdomsböcker	96	108
Totalt	**756**	**848**

Kommentar: Utgivningen av svenska förstaupplagor 2013 **ökade med 12,2 %** jämfört med 2012.

Tabell 5. Översatta barn- och ungdomsböcker, förstaupplagor 2012-2013

Kategori	2012	2013
Bilderböcker	274	194
Dramatik	-	-
Faktaböcker	119	125
Kapitelböcker	60	75
Mellanålder	107	114
Poesi	2	1
Samlingar	11	15
Sångböcker	-	1
Tecknade serier	44	28
Ungdomsböcker	114	92
Totalt	**731**	**645**

Kommentar: Utgivningen av översatta förstaupplagor 2013 **minskade med 11,8 %** jämfört med 2012.

Diagram 4. Svenska och översatta förstaupplagor de största kategorierna, 2013

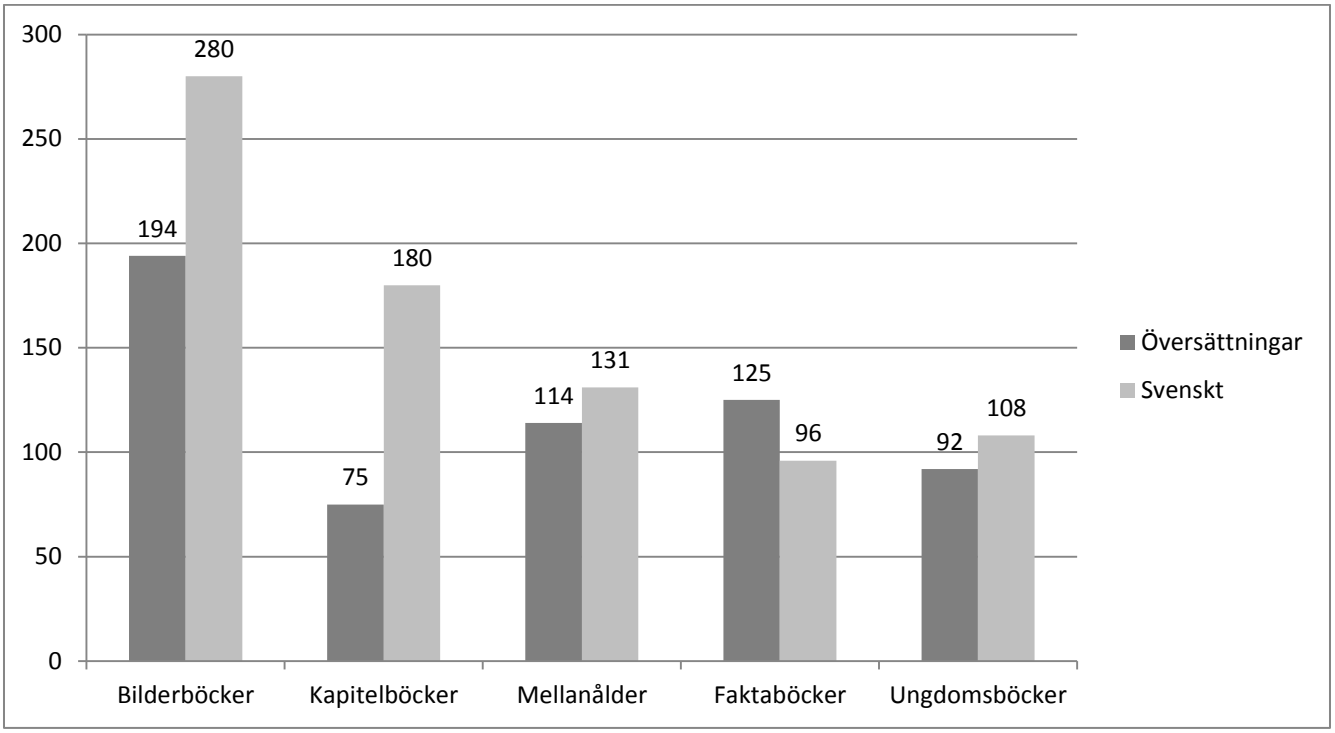

Översättningar av barn- och ungdomsböcker 2013

Tabell 6. Språk varifrån översättningarna gjorts i förstaupplagor 2012-2013

Språk	2012	2013
Engelska	458	417
Danska	78	59
Franska	39	43
Svenska*	34	29
Norska	26	26
Tyska	30	26
Finska	6	10
Nederländska	21	7
Japanska	12	5
Spanska	2	4
Kinesiska	2	2
Tjeckiska	3	2
Ungerska	-	2
Uppgift saknas	4	2
Estniska	-	1
Italienska	4	1
Isländska	-	1
Polska	6	1
Turkmeniska	-	1
Hebreiska	1	-
Persiska	1	-
Ryska	3	-
Serbiska	1	-
Tagalog	1	-
Totalsumma	**731**	**639**

*Böcker översatta från svenska till annat språk och utgivna i Sverige. Ingår i diagram 5 bland övriga språk.

Diagram 5. Språk varifrån översättningar gjorts 2013, de största språken

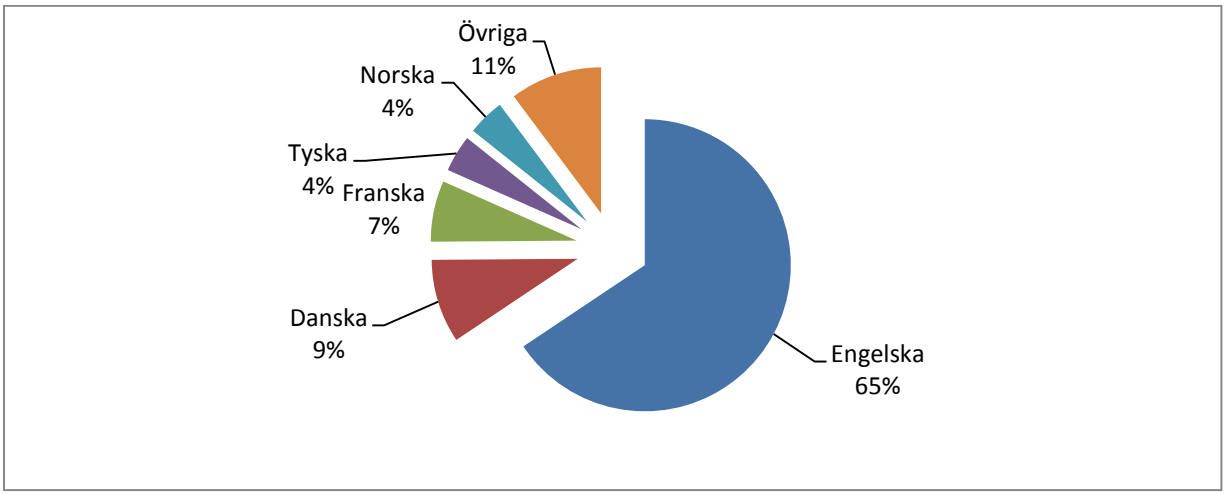

Återutgivning av barn- och ungdomsböcker 2013

Tabell 7. Svensk återutgivning 2012-2013

Kategori	2012	2013
Bilderböcker	98	113
Dramatik	-	-
Faktaböcker	6	9
Kapitelböcker	26	34
Mellanålder	20	18
Poesi	1	1
Samlingar	5	1
Sångböcker	1	1
Tecknade serier	1	-
Ungdomsböcker	33	27
Totalt	**191**	**204**

Kommentar: Den svenska återutgivningen 2013 **ökade med 6,8 %** jämfört med 2012.

Tabell 8. Översatt återutgivning 2012-2013

Kategori	2012	2013
Bilderböcker	30	21
Dramatik	-	-
Faktaböcker	-	1
Kapitelböcker	8	6
Mellanålder	5	12
Poesi	-	-
Samlingar	1	1
Sångböcker	-	-
Tecknade serier	1	1
Ungdomsböcker	38	31
Totalt	**83**	**73**

Kommentar: Den översatta återutgivningen 2013 **minskade med 12,0 %** jämfört med 2012.

Diagram 6. Fördelning mellan förstaupplagor och återutgivning 2013

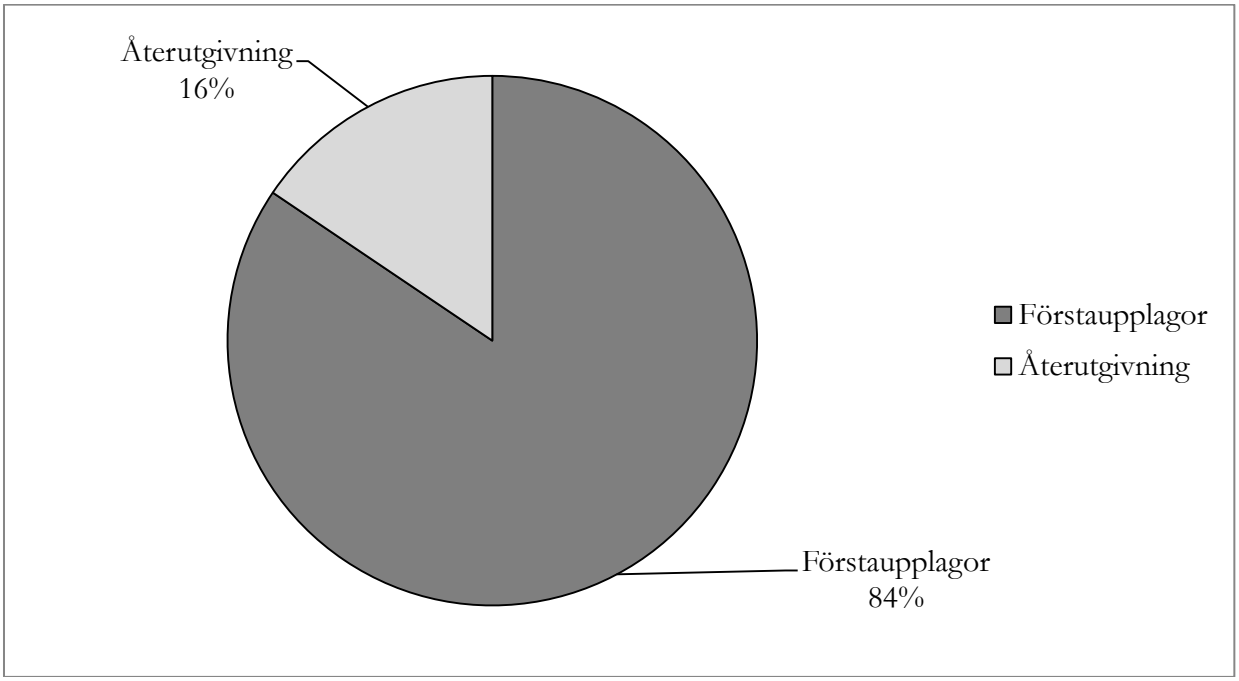

Upphovspersoner i förstaupplagor 2013

Tabell 9. Upphovspersoners kön i svenska förstaupplagor 2013. Föregående år inom parentes

Kategori	Kvinna	Man
Bilderböcker	238 (221)	96 (83)
Dramatik	- (-)	- (-)
Faktaböcker	49 (44)	45 (37)
Kapitelböcker	132 (127)	77 (73)
Mellanålder	87 (63)	45 (51)
Poesi	5 (2)	1 (3)
Samlingar	7 (5)	3 (4)
Sångböcker	- (3)	1 (3)
Tecknade serier	7 (6)	6 (23)
Ungdomsböcker	76 (60)	36 (38)
Totalt	**601 (531)**	**310 (315)**

Kommentar: Av det totala antalet upphovspersoner i svenska förstaupplagor 2013 var **66,0 % kvinnor** (2012: 62,8 %) och **34,0 % män** (2012: 37,2 %).

Tabell 10. Upphovspersoners kön i översatta förstaupplagor 2013. Föregående år inom parentes

Kategori	Kvinna	Man
Bilderböcker	94 (130)	81 (136)
Dramatik	- (-)	- (-)
Faktaböcker	48 (54)	39 (36)
Kapitelböcker	48 (38)	35 (25)
Mellanålder	77 (67)	39 (41)
Poesi	1 (2)	1 (1)
Samlingar	3 (4)	7 (3)
Sångböcker	- (-)	- (-)
Tecknade serier	4 (2)	16 (31)
Ungdomsböcker	63 (84)	27 (30)
Totalsumma	**338 (381)**	**245 (303)**

Kommentar: Av det totala antalet upphovspersoner i översatta förstaupplagor 2013 är **58,0 % kvinnor** (2012: 55,7 %) och **42,0 % män** (2012: 44,3 %).

Huvudpersoner i förstaupplagor 2013

Tabell 11. Huvudpersoners kön i svenska förstaupplagor 2013. Föregående år inom parentes

Kategori	Flicka	Pojke	Par
Bilderböcker	76 (73)	101 (86)	22 (10)
Kapitelböcker	57 (56)	67 (65)	22 (25)
Mellanålder	66 (56)	39 (30)	16 (16)
Tecknade serier	7 (2)	8 (16)	- (1)
Ungdomsböcker	57 (47)	31 (35)	11 (7)
Totalsumma	**263 (234)**	**246 (232)**	**71 (27)**

Kommentar: 2013 var **51,7 % flickor** (2012: 50,2 %) och **48,3 % pojkar** (2012: 49,8 %) i svenska förstaupplagor. Här redovisas förekomsten av huvudpersoner om det går att fastställa, därav skillnaden jämfört med de totala siffrorna. Huvudpersoner kan också vara t.ex. ett djur eller en sak. Huvudpersoner räknas enbart i de kategorier som anges.

Tabell 12. Huvudpersoners kön i översatta förstaupplagor 2013. Föregående år inom parentes

Kategori	Flicka	Pojke	Par
Bilderböcker	28 (60)	65 (103)	4 (7)
Kapitelböcker	34 (29)	27 (23)	3 (4)
Mellanålder	45 (60)	31 (34)	8 (6)
Tecknade serier	5 (2)	11 (18)	- (1)
Ungdomsböcker	42 (65)	32 (34)	4 (9)
Totalsumma	**154 (216)**	**166 (212)**	**19 (27)**

Kommentar: 2013 var **48,1 % flickor** (2012: 50,5 %) och **51,9 % pojkar** (2012: 49,5 %) i översatta förstaupplagor. Här redovisas förekomsten av huvudpersoner om det går att fastställa, därav skillnaden jämfört med de totala siffrorna. Huvudpersoner kan också vara t.ex. ett djur eller en sak. Huvudpersoner räknas enbart i de kategorier som anges.

Ämnesord

Barn- och ungdomsböcker är sökbara med hjälp av ett stort antal ämnesord. De vanligast förekommande **ämnesorden** 2013 var per **kategori** (förutom de könsbestämmande orden flickor och pojkar):

Bilderböcker (från 0 år)
Förmänskligade djur
Vänskap
Lek
Djur
Syskon

Kapitelböcker (från ca 6 år)
Vänskap
Skolan
Stöld
Sverige
Magi

Mellanåldersböcker (från ca 9 år)
Vänskap
Magi
Hästar
Syskon
Skolan

Ungdomsböcker (från ca 12 år)
Kärlek
Vänskap
Skolan
Sverige
Döden

Program

Föreläsningar 12 och 14 mars på Svenska barnboksinstitutet

Föreläsningar 12 mars

12.00	Lillemor Torstensson, Sbi, hälsar välkommen
12.10	Barn- och ungdomsböcker utgivna 2013 – statistik, trender och tendenser. Cecilia Östlund, Sbi
12.45	Ensamhet och utanförskap – årets tydligaste trend? Åsa Warnqvist, Sbi
13.30	*Paus*. Möjlighet att se utställningen av 2013 års barn- och ungdomsböcker i biblioteket, 1 tr upp
14.10-15.00	Lättläst är läsvärt! Kristin Hallberg, Stockholms universitet

Föreläsningar 14 mars

9.00	Lillemor Torstensson, Sbi, hälsar välkommen
9.10	Barn- och ungdomsböcker utgivna 2013 – statistik, trender och tendenser. Cecilia Östlund, Sbi
9.45	Ensamhet och utanförskap – årets tydligaste trend? Åsa Warnqvist, Sbi
10.30	*Paus*. Möjlighet att se utställningen av 2013 års barn- och ungdomsböcker i biblioteket, 1 tr upp
11.10-12.00	Lättläst är läsvärt! Kristin Hallberg, Stockholms universitet

Plats:

Svenska barnboksinstitutet, Odengatan 61, T-bana Odenplan.
Fri entré. Ingen förhandsanmälan. Kom i tid då vi har begränsat antal platser.

Utställning:

I Sbi:s bibliotek ställs alla barn- och ungdomsböcker från 2013 ut mellan 12 mars och 24 april. Utställningen visas även i pauserna den 12 och 14 mars.

Föreläsningar 18 mars på Fanfaren Kultur Farsta

Filmas av UR Samtiden

9.00	Lillemor Torstensson, Sbi, hälsar välkommen
9.10	Barn- och ungdomsböcker utgivna 2013 – statistik, trender och tendenser. Cecilia Östlund, Sbi
9.45	Ensamhet och utanförskap – årets tydligaste trend? Åsa Warnqvist, Sbi
10.30	*Paus*.
11.10-12.00	Lättläst är läsvärt! Kristin Hallberg, Stockholms universitet

Plats:

Fanfaren Kultur Farsta, Farstagången 8, T-bana Farsta Centrum.
Fri entré. Särskild anmälan krävs. Se sbi.kb.se